

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия.)

XVIII заседание, понеделникъ, 11 ноемврий 1902 г.

(Отворено въ 2 ч. и 45 м. послѣ пладнѣ подъ прѣдседателството на прѣдседателя г. Д. Цанковъ.)

Прѣдседателъ: (Звъни.) Г-нъ секретарь ще прочете имената на г. г. народнитѣ прѣдставители?

Секретарь И. Еневъ: (Прочита списъка. Отсѣдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Т. Балабановъ, М. Балтовъ, С. Бурмовъ, П. Бъчваровъ, Г. Вѣльовъ, Д. Вълчевъ, В. Димчевъ, Д-ръ Г. Гаговъ, Д-ръ Н. Геннадиевъ, Д-ръ К. Милановъ, Л. Дуковъ, К. Калчовъ, А. Каназирски, М. Каравашилевъ, В. Кръстевъ, Г. Кутинчевъ, Х. Мановъ, М. Месудовъ, Х. Вей Мустафа Бейовъ, С. Недевъ, П. Пановъ, Г. Пеневъ, С. Пиралковъ, С. Савовъ, А. Самоковлийски, И. Соколовъ, В. Статковъ, М. Такевъ, Ц. Таслаковъ, Д. Тоневъ, Х. Тоневъ, Н. Узуновъ, А. Урумовъ, Д. Филовъ, П. Чаушовъ, Н. Шивачевъ, Т. Шипковъ, П. Шоповъ и Ю. Юсуфовъ.)

Прѣдседателъ: Отъ 188 народни прѣдставители отсѣдствуватъ 39. Има изискуемото число народни прѣдставители — заседанието се отваря.

Прѣди да захванемъ дневния редъ, ще ви прочита отговора на телеграмата, който е изпратенъ на Нейно Царско Височество Княгиня Клементина: (Чете.)

„Прѣдседател на Народното Събрание, Драганъ Цанковъ.

Трогната съмъ отъ любезнитѣ поздравления и благопожелания, които ми поднасяте отъ Ваша и отъ страна на народното прѣдставителство. Приемѣте и прѣдайте моята сърдечна благодарностъ. Щастлива бѣхъ да отпразнувамъ тоя день въ България, обкружена отъ моитѣ дѣца.

Клементина.“

Имамъ честъ да ви извѣстя още, че отпускъ нѣма да давамъ на онзи народенъ прѣдставителъ,

който е членъ въ една комисия, (Н. Поповъ: Много добръ!) освѣнъ ако той донесе едно позво-лително отъ комисията, която формално е разгледала и рѣшила, че може да му се даде отпускъ. Не знамъ дали ме разбрахте? (Гласове: Разбрахме! Така трѣбва.)

Е. Начевъ: Отъ прѣдседателя само.

Прѣдседателъ: Не отъ прѣдседателя само, а трѣбва да стане формално гласуване въ комисията, която да рѣши дали трѣбва да му се даде отпускъ или не. Тукъ става една недѣля и нито една комисия не може да се събере. (Очудване.)

Я. Забунувъ: Ами какво да правимъ съ прѣдседателя на нашата комисия, който не идва и не го виждаме отъ една недѣля?

Прѣдседателъ: Азъ ви казвамъ, че отсега нататкъ тѣй ще направа: нѣма да дамъ никому отпускъ, ако той не ми донесе формално рѣшение отъ комисията, че е разгледанъ неговиятъ отпускъ и че по рѣшението на комисията се дава отпускъ.

К. Досевъ: Една специална комисия трѣбва.

П. Вжжаровъ: Г-нъ прѣдседателю! Съ това прѣдложение Вие игнорирате Вашето положение. Трѣбвало би рѣшението на комисията да се прати на Васъ.

Прѣдседателъ: Не можахъ да чуя какво казвашъ. Единъ само да говори.

П. Вжжаровъ: Рѣшението на този въпросъ, по отношение отпускитѣ на г. г. народнитѣ прѣдста-

вители, участвуващи въ комисията, ако се разрѣши само отъ членоветѣ на тази комисия, безъ прѣдседателя на Народното Сѣбрание, то ще бѣде въпрѣки правилника за вътрѣшния редъ на Народното Сѣбрание. Това рѣшение на комисията трѣбва най-малко да се утвърди отъ Васъ, г-нѣ прѣдседателю, и тогава може да се счита правилно. Но ако би трѣбвало да се направи едно ограничение отъ народното прѣдставителство само за ония, които сѣ членове въ комисията, а ония, които сѣ свободни, да бѣдатъ разпуснати, безъ да сѣ ограничени, мисля, че това не е добръ и справедливо. Азъ мисля, че най-справедливо би било народното прѣдставителство да вземе едно общо рѣшение за всички народни прѣдставители по отношение въпроса за отпуски имъ, по присѣствието или отсъствието имъ отъ Народното Сѣбрание и разнитѣ комисии.

Прѣдседателъ: Аслж, когато говоримъ тѣй, много не се разбира. Работата е, че единъ адвокатъ говори; ако бѣше другъ, не адвокатъ, щѣхъ да го разбира. Но единъ адвокатъ трѣбва да разбере, че когато Народното Сѣбрание по правилника дава право на прѣдседателя да му даде отпущъ или да му не даде, прѣдседателъ има туй право. (П. Вжжаровъ: Тѣй! Ами защо казвате комисията?) Слушай. (Смѣхъ.) Прѣдседателъ, за да може да се увѣри, дали трѣбва или не трѣбва да даде отпущъ на единъ народенъ прѣдставител, казвамъ, който е членъ въ нѣкоя комисия, трѣбва да донесе отъ комисията такова свидѣтелство. Разбра ли ме? (К. Мирски: Ами ако е боленъ?)

Бюро нѣщо. Оня народенъ прѣдставител, който има нужда да иска отпущъ, да знае, че прѣдседателството не може да даде повече отъ 10 дена въ цѣлата сесия, а пъкъ азъ зная, че нѣкои прѣдставители ми искаха 10 дена, подиръ — още 5 дена, подиръ — още единъ день и не зная какво си. Затуй трѣбва да се знае, че който е взелъ 10 дена отпущъ, докато се свърши сесията, нѣма да му давамъ вече отпущъ. (Обаждатъ се: Хубаво!) Туй е прѣдварителното съобщение, което имахъ да направя.

Сега захващаме дневния редъ. На първо мѣсто имаме избирање депутация за поднасяне на Негово Царско Височество Княза отговора на тронното слово. Споредъ правилника вие знаете, че прѣдседателството показва лицата на одобрение отъ Народното Сѣбрание. Въ тая депутация, знаете, споредъ правилника, влиза бюрото, което е отъ 15 души; влиза още и комисията, която е приготвила отговора на тронното слово, която се състои отъ 12 души, и тѣ сѣ извѣстни, и отъ всѣки единъ окръгъ прѣдседателството е избрало по единъ — 12 души, а именно: отъ Пловдивския окръгъ — г. И. Петровъ. Приетъ ли е? (Гласове: Приетъ!) Отъ Бургазкия окръгъ — г. И. Воденчаровъ. Приетъ ли е? (Гласове: Приетъ!) Отъ Старозагорския окръгъ — г. В. Димчевъ. (Гласове: Приетъ!)

Отъ Варненския окръгъ — г. П. Калинковъ. (Гласове: Приетъ!) Отъ Русенския окръгъ — г. Х. Неджибъ Бей. (Гласове: Приетъ!) Отъ Шуменския окръгъ — г. О. Бей Сали Бейовъ. (Гласове: Приетъ!) Отъ Търновския окръгъ — г. А. Славчовъ. (Гласове: Приетъ!) Отъ Плевенския окръгъ г. Д. Христовъ. (Гласове: Приетъ!) Отъ Врачанския окръгъ — г. В. Статковъ. (Гласове: Приетъ!) Отъ Кюстендилския окръгъ — г. А. Самоковлийски. (Гласове: Приетъ!) Отъ Софийския окръгъ — г. И. Карастояновъ. (Гласове: Приетъ!) и отъ Видинския окръгъ — г. С. Арсениевъ. (Гласове: Приетъ! — Смѣхъ.)

Слѣдователно, депутацията за поднасяне отговора на тронното слово е избрана и ще моля...

И. Георгиевъ: Г-нѣ прѣдседателю! Въ Шуменския окръгъ такъвъ прѣдставителъ нѣма.

Прѣдседателъ: Не е ли отъ Шуменския Османъ Бей Сали Бейовъ?

И. Георгиевъ: Нѣма такъвъ прѣдставителъ. Той е отъ Русенския окръгъ.

Прѣдседателъ: Нѣма нищо. (Отъ лѣвицата: Какъ така?)

Нѣма ли нѣкой отъ тоя окръгъ?

Х. Камбуровъ: Г-нѣ Узунъ е оттамъ.

Прѣдседателъ: Тогава, дѣто ще се каже, намѣсто Османъ Бей Сали Бейовъ ще туримъ г. Доспатски. (Отъ крайната лѣвица: Той е секретаръ на бюрото и влиза по право.) Тѣй. Нѣкой турчинъ нѣма ли? (Гласове: Има българи отъ Шуменъ.) А бе, нека видятъ Княза. (Голѣмъ смѣхъ.)

П. Ковачевъ: Щомъ искате да турите отъ Шуменския окръгъ, турѣте г. Мустафа Хюсеиновъ, ако искате турчинъ да турите. Нѣма защо да се избира като депутация за поднасяне отговора на тронното слово г. Доспатски, защото той като секретаръ на бюрото ще отиде и така. Затова азъ прѣдлагамъ отъ Шуменския окръгъ г. Мустафа Хюсеиновъ.

Прѣдседателъ: Г-нѣ Министъръ-Прѣдседателъ ще ни извѣсти кога ще ни приеме Негово Царско Височество.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателъ г. А. Франгя.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-да народни прѣдставители! Има още нѣкои съобщения да ви се направятъ: първо, едно запитване, направено отъ Бургазкия народенъ прѣдставителъ г. Йови Воденчаровъ, което ще прочете г. секретаръ.

Секретарь И. Еновъ: (Чете.)

„Запитване

отъ Бургазкия народенъ прѣдставитель **И. Воденчаровъ** къмъ г. министра на Обществениятъ Огради, Пжтищата и Съобщенията.

Понеже въ скоро врѣме Бургазкото пристанище ще бѣде открито и на първо мѣсто ще прѣдстои да се уреди въпросътъ за такситѣ, съ които ще се облагатъ корабитѣ веднага слѣдъ започване експлоатацията на това пристанище, и понеже въпросътъ за размѣра на портовитѣ такси е тѣсно свързанъ съ онзи на „фаровото право“, експлоатирано и досега отъ едно отоманско дружество, то моля г. Министра на Обществениятъ Огради да ми яви: какви мѣрки е взелъ или мисли да вземе за прѣминаване на това „фарово право“ въ рѣцѣтъ на българското правителство, или за намаление на неговия размѣръ?

София, 11 ноември 1902 г.

Бургазкия народенъ прѣдставитель:

И. Воденчаровъ.“

Министъръ Д. К. Поповъ: Азъ ще отговоря въ срока на запитването на г. Воденчарова.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Има постѣпило едно прѣдложение отъ нѣколко души депутати за измѣнение чл. 163 отъ търговския законъ. Ще се съобщи на надлежния министъръ.

Народниятъ прѣдставитель г. Христо Мановъ е боленъ и иска отъ Народното Събрание безсроченъ отпускъ. То се знае, че това не влиза въ правото на прѣседателството, затуй и азъ ще го положа на гласуване. Тежко боленъ е; прѣдстави медицинско свидѣтелство.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Защо безсроченъ? Да се опрѣдѣли единъ срокъ и, послѣ, ако не му стига, тогава да се продължи.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Да му се разрѣши отпускъ докато оздравѣе. Не можемъ да кажемъ 10—15—20 дена и повече: може да оздравѣе, може и да умре. Много тежко боленъ е и има медицинско свидѣтелство. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ да се разрѣши единъ безсроченъ отпускъ на г. Христа Мановъ, докато оздравѣе, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Има разрѣшени още 4 отпуски: на Плѣвския народенъ прѣдставитель г. Г. Бѣловъ 6 дена; на Станимашкия народенъ прѣдставитель г. Д-ръ Н. Генадиевъ 5 дена; на Никополюския народенъ прѣдставитель г. С. Вурмовъ 3 дена, и на Шуменския народенъ прѣдставитель г. Н. Узуновъ 6 дена.

Е. Начевъ: Иматъ ли позволение отъ прѣседателитѣ на комисиитѣ?

К. Мирски: Едно питане къмъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. Въ единъ столиченъ вѣстникъ отъ вчерашна дата се пише, че билъ интерниранъ нѣкой си запасенъ поручикъ П. Дървинговъ. Вѣрно ли е туй или не е вѣрно, и ако е вѣрно, вагабонтинъ ли е тоя човѣкъ или е интерниранъ по нѣкой небългарски законъ?

Министъръ А. Людскановъ: Дървинговъ бѣше интерниранъ по-рано, г-нъ Мирски, т. е. той отиваше съ една чета въ Македония, сбиха се съ полицията, нараниха нѣкои стражари и откараха съ себе си стражари въ Македония. За това му съставиха актъ и на връщане той самъ пожела да живѣе въ Харманлий.

К. Мирски: Самъ ли пожела?

Министъръ А. Людскановъ: Да, самъ пожела.

К. Мирски: Нѣмамъ нищо.

Прѣседателствующъ А. Франгя: На второ мѣсто отъ дневния редъ имаме първо четене на прѣдложението за унищожение останалитѣ неоптирани облигации отъ заема 1892 г., на сума номинална 1.135.000 л.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Това е едно прѣдложение, което се гласува само веднажъ отъ Народното Събрание, единъ пътъ се чете и взима рѣшение отъ Народното Събрание. Редътъ е, че такива прѣдложения, щомъ постѣпятъ въ Народното Събрание, прѣседателството ги праща въ надлежнитѣ комисии, които ги разискватъ и при първо четене ставатъ дебати и гласуването става веднага. Понеже, както ми каза уважаемиятъ г. прѣдседател на финансовата комисиия, при всичкитѣ старания да се събере тая комисиия отзаранъ за да разгледа и нѣкои внесени отъ мене прѣдложения, не е могла да се събере, членоветѣ не присѣтствуваха, азъ моля, четенето на тия прѣдложения да се остави за слѣдующе едно засѣдание.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Приема ли Народното Събрание прѣдложението на г. Министра на Финанситѣ? (Гласове: Приема!)

Има сжщо прѣдложение за отпускане 4.300 л., съ които да се изплатятъ дълговетѣ на покойния Василь Кжнчовъ; (Министъръ М. Сарафовъ: Сжщо е.) сжщо, прѣдложение за свръхсѣмѣтенъ кредитъ отъ 20.000 л. за изплащане разносикитѣ по посрѣщането и прѣбиванieto въ България на Негово Величество Ромжнския Кралъ Каролъ; сжщо, прѣдложение за продажбата на мѣстността „Малкъ-геренъ“ за прѣобрѣщане въ солници.

Министъръ М. Сарафовъ: Законопроекта за данъка върху овцетѣ и козитѣ прѣскачихте; той да се чете.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Да, тогава ще се чете на първо четене законопроектътъ за данъка върху овцетѣ и козитѣ.

Секретаръ И. Еневъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

върху законопроекта за данъка върху овцетѣ и козитѣ.

Една значителна празнота въ данъчното ни законодателство прѣдставлява липсването на законъ за данъка върху овцетѣ и козитѣ, данъкъ останалъ у насъ още отъ врѣмето на турското владичество, налаганъ и събиранъ непрѣкъснато отъ самото ни освобождение дондесъ, но и досега неурегулиранъ по законодателенъ редъ. Законътъ за беглика и сърчимъ отъ 14 декемврий 1880 г. е ималъ врѣмевененъ характеръ: той е уреждалъ материалъ само за 1881 г., а правилникътъ, гласуванъ прѣзъ 1882 г. отъ Държавния съветъ, е билъ прѣдначенъ да има силата на законъ само за прѣзъ сжщата 1882 г. Оттогава и дондесъ, въ продължение на 20 години, данъкъ върху овцетѣ и козитѣ се е налагалъ и събиралъ на единичното само основание, че приходътъ отъ него е билъ вписванъ ежегодно въ държавнитѣ ни бюджети. Никакво друго законоположение не урежда начина на налагането му, не опрѣдѣля срока за събирането му. Туй е ставало врѣзъ основа отчасти на безсилния законъ отъ 1880 и правилника отъ 1882 г., отъбнявани и допълняни споредъ обстоятелствата съ окръжни отъ министерството. Традицията въ случаи не малко е помагала. Разбира се, това положение не може да се търпи повече. Не може да се търпи, защото сж изложени на голѣмъ рискъ интереситѣ на хазната и защото има признаци, отъ които се сжди, че традицията въ бжджце малко ще помага за точното констатиране на данъка и своевременното му събиране.

Тѣзи съображения и обстоятелството, че никакви данъчни реформи не могатъ се прѣдприе докато настоящето положение се не затвърди, ме заставлява да моля Народното Събрание да разгледа и приеме настоящия законопроектъ за данъка върху овцетѣ и козитѣ.

Законопроектътъ не измѣня много нѣща отъ съществуещото положение. Данъкътъ по размѣра си — 50 ст. за овца и 70 ст. за коза и срокътъ за събирането му — 20 юний оставатъ сжщитѣ. Измѣнява се срокътъ за констатиране данъка — вмѣсто 20 мартъ, 10 януарий. Това се направи, едно, за да засегне данъкътъ всичкитѣ овце и кози, които се намиратъ въ Княжеството отначалото на годината, а не само останалитѣ неизклани до 20 мартъ, и, второ, защото, данъкътъ като прѣдвиданъ за извѣстна финансова година, и констатирането му трѣбва да става отначалото на сжщата година. Друго измѣнение става въ размѣра на глобата, налагана на ония данъкоплатци, които укриватъ отъ облагане овце и кози. По досегаш-

ната практика тѣ се наказватъ съ глоба равна на данъка въ двоенъ размѣръ, когато, споредъ законопроекта, укривателитѣ ще се наказватъ съ глоба по 2 л. за всѣко необявено за облагане добитъче. Това измѣнение се прави съ цѣль да се прѣмахне вкоренениятъ у наснитѣ овчари обичай да скриватъ овцетѣ и козитѣ отъ облагане.

Съ цѣль да се насърчатъ длъжностнитѣ лица по-внимателно да извършватъ проверката на подлежащитѣ на данъка овце и кози, а и частнитѣ лица да облагатъ на властитѣ укривателитѣ на добитъка отъ облагане, прѣдвидва се данъчето, въ видъ на възнаграждение, частъ отъ наложената и събрана глоба. На длъжностнитѣ лица това възнаграждение е въ по-малкъ размѣръ, прѣдъ видъ че тѣ получаватъ отъ съкровището заплатата за длъжността, която изпълняватъ.

Прѣдвидва се тѣй сжщо глобиране на кметоветѣ и тѣхнитѣ замѣстници, които не прѣдставятъ на врѣме изискванитѣ отъ тѣхъ списъци за данъка, придружени отъ декларациитѣ, подадени отъ данъкоплатцитѣ. Такова наказание е необходимо, защото съ късното прѣдставление на списъцитѣ, което става по небрѣженето на кметоветѣ и замѣстницитѣ имъ, се създава твърдѣ важно прѣпятствие за наврѣмешното извършване на проверката и събирането на данъка.

София, 15 октомврий 1902 г.

Министръ на Финанситѣ: М. К. Сарафовъ.

Законопроектъ

за данъка върху овцетѣ и козитѣ.

Чл. 1. Всичкитѣ овце (овни, овце, шилета, дзвизета и пр.) и кози (пърчове, кози и пр.) находящи се въ Княжеството и докарани въ него отъ странство, прѣзъ което и да било врѣме на годината, подлежатъ на данъкъ, който се опрѣдѣля годишно по 50 ст. на овца и 70 ст. на коза.

Чл. 2. Освобождаватъ се отъ данъка:

- а) агнетата и яретата, които сж прилодъ отъ годината, за която се отнася данъкътъ;
- б) овцетѣ и козитѣ, принадлежащи на държавата;
- в) овцетѣ и козитѣ, които лѣтно врѣме се докарватъ отъ странство на наша въ двувластнитѣ имущества;
- г) овцетѣ и козитѣ, които се прѣкарватъ транзитъ прѣзъ България, само ако не прѣстоитъ въ прѣдѣлитѣ на Княжеството повече отъ 20 дена, и
- д) овцетѣ и козитѣ, които се докарватъ отъ съседнитѣ на Княжеството страни, когато стопанитѣ имъ идатъ да се заселятъ въ Княжеството, за годината, прѣзъ която става заселването.

Чл. 3. Всѣки стопанинъ на подлежащи на тоя данъкъ добитъчета е длъженъ да подаде на кмета или кметския намѣстникъ, най-късно на 10 януарий, писмена декларация за точното число на притожаванитѣ, поотдѣлно въ землището на всѣки градъ или село, брави.

Чл. 4. Всичките декларации, подадени на кметските намѣстници, се прѣдаватъ на 11 януарий на общинския кметъ, който веднага съставлява за всѣки градъ и село отъ общината му, поотдѣлно, въ три екземпляра поименъ списъкъ, въ който вписва точно показанитѣ въ декларациитѣ овце и кози и слага слѣдъемия се данѣкъ. Двата екземпляра отъ списъка, придружени отъ декларациитѣ, общинскиятъ кметъ е длъженъ да прѣдстави на натоварения съ опрѣдѣлението на прѣбитѣ данѣци въ околията финансовъ началникъ или главенъ бирникъ най-късно на 15 януарий, а другия сѣмния день туря на разположението на данѣкоплатцитѣ, за да видятъ дали нѣкои не сѣ укрили добитѣкъ отъ облагането или пъкъ да сѣ онеправдани при слагане на данѣка.

Чл. 5. Слѣдъ получването на декларациитѣ, финансовиятъ началникъ или главниятъ бирникъ провѣрява, чрѣзъ агентитѣ на фиска, административно-полицейскитѣ власти, горскитѣ стражари и, въ нужда, военнитѣ власти, на самото мѣсто, всичкитѣ овце и кози, за да се констатира дали нѣкои данѣкоплатци не сѣ укрили отъ облагане всичкия си добитѣкъ или частъ отъ него.

Финансовиятъ началникъ или главниятъ бирникъ може, ако намѣри за нужно, и слѣдъ това да произведе извънредни провѣрки.

Общинскитѣ власти сѣ длъжни да указватъ всичкото нужно съдѣйствиe при всѣка провѣрка.

Чл. 6. Отъ изтичането на срока за подаване декларации — 10 януарий — до оня на свършване обикновената провѣрка никаква продажба на подлежащъ на данѣка дребенъ добитѣкъ не се позволява, освѣнъ съ знанието на общинския кметъ, който въ такъвъ случай снабдява купувача съ свидѣтелство за декларирането отъ продавача продажения добитѣкъ.

Купувачътъ, който при обикновената провѣрка не би билъ снабденъ съ подобно свидѣтелство, се счита за укривателъ. Прѣдставено слѣдъ провѣрката свидѣтелство не се взема въ внимание.

Чл. 7. Всѣки стопанинъ на овце и кози, който би се уловилъ, че не е обявилъ за облагане всичкитѣ си брави или нѣкои отъ тѣхъ; оня, който би купилъ таква безъ да се снабди съ свидѣтелство съгласно прѣдидущия членъ, както и оня, който прѣзъ което и да било врѣме на годината би тайно прѣкаралъ въ Княжеството добитѣкъ отъ странство (контрабанда), плащатъ, освѣнъ слѣдъемия се данѣкъ, и глоба по 2 л. за всѣко добиче.

Данѣкътъ се опрѣдѣля и събира на общо основание, а глобата се налага отъ финансовъ началникъ, главния бирникъ или управителя на митницата съ особено постановление, възъ основание на съставения отъ откривателя на нарушението актъ. Така издаденото постановление подлежи на обтѣжване, споредъ размѣра на глобата, прѣдъ надлежния окръженъ сѣдъ или мирови сѣдии въ 15-дневенъ срокъ, считанъ отъ деня на връчване постановлението на глобеното лице. Рѣшенията

на мировитѣ сѣдии и окръжнитѣ сѣдилища по този прѣдметъ сѣ окончателни и подлежатъ само на касационно обтѣжване на общо основание.

Чл. 8. Всѣки общественъ или държавенъ служителъ, натоваренъ съ провѣрката на овцетѣ и козитѣ съгласно чл. 5 отъ настоящия законъ, ако би укривилъ или способствувалъ да се укрие добитѣкъ, необявенъ за облагане, се отчислява отъ служба и се наказва споредъ чл. 431 отъ наказателния законъ.

Чл. 9. Всѣко длъжностно и частно лице, което, при каквито и да било обстоятелства, би открило или способствувало да се открие скритъ отъ облагане добитѣкъ, получава възнаграждение. За частното лице това възнаграждение е равно на третината, а за длъжностното — на четвъртината отъ наложената на укривателя и събрана и внесена въ държавното съкровище глоба.

Чл. 10. Общинскиятъ кметъ или неговиятъ замѣстникъ, който не би доставилъ на финансовъ началникъ или главния бирникъ, въ опрѣдѣлени отъ чл. 4 срокъ, списъка на овцетѣ и козитѣ, придруженъ отъ подаденитѣ отъ данѣкоплатцитѣ декларации, се наказва съ глоба отъ 10 до 60 л., наложена безапелационно отъ окръжния управителъ.

Чл. 11. Данѣкътъ върху овцетѣ и козитѣ се изплаща напълно на бирницитѣ отъ 1 априлий до 20 юний отъ годината, за която е наложенъ.

Данѣкътъ на овцетѣ и козитѣ, които би се вънесли вънъ отъ Княжеството отъ 1 до 10 януарий и които би се докарали въ него отъ странство прѣзъ годината, се плаща изцѣло въ митницитѣ при самото изнасяне или внасяне.

Чл. 12. На умрѣлитѣ овце и кози, отъ 10 януарий до 1 априлий, вслѣдствие моръ (еписоотии) и обануване, данѣкътъ се заличва слѣдъ констатиране смъртността.

Констатирането се извършва отъ общинския кметъ или кметския намѣстникъ, ако смъртността е отъ обануване, и заедно съ ветеринаренъ лекаръ или фелдшеръ — ако е отъ моръ (еписоотии).

Чл. 13. Свободното изнасяне на овце и кози вънъ отъ България слѣдъ 10 януарий се позволява само, ако износителътъ прѣдстави на митницата свидѣтелство или свидѣтелства отъ общинския или общинскитѣ кметове, какво износимиятъ добитѣкъ е билъ обявенъ за облагане и записанъ въ поименнитѣ облагателни списъци. Безъ прѣдставлението на подобни свидѣтелства, добитѣкътъ се счита за укривъ и митницата не го пропуска прѣди да събере слѣдъемия данѣкъ и глобата, опрѣдѣлена въ чл. 7 отъ настоящия законъ.

Чл. 14. Прѣдставенитѣ на митницата, съгласно прѣдшествующия членъ свидѣтелства, се изпращатъ на края на всѣко тримѣсечие на надлежнитѣ финансови началници или главни бирници, за да провѣрятъ вѣрността на съдържанието имъ.

Чл. 15. Общински кметъ, който би се оказалъ, че е издалъ невѣрно свидѣтелство по прѣдметитѣ

указани въ чл. чл. 6 и 12 отъ наказателния законъ, плана слѣдующия данъкъ и глоба и се наказва, споредъ чл. 356 отъ наказателния законъ, за издаване фалшивъ документъ.

Чл. 16. Особенъ публично-административенъ правилникъ ще уреди подробноститѣ за приложение настоящия законъ.

И. Водевчаровъ: Г-да народни прѣдставители! Инициативата, която е взета отъ страна на г. Министра на Финанситѣ съ внасянето на този законопроектъ за уреждането на единъ данъкъ, който съставлява една значителна цифра въ нашия бюджетъ — 4—5,000,000 л., е една инициатива за похвала. Ако трѣбва да се съжалева отъ една страна, че единъ данъкъ въ такъвъ размѣръ, въ какъвто казахъ по-напрѣдъ, не е билъ уреденъ съ единъ законъ въ продължение на 25 години, то трѣбва да се признае, че това се дължи на традицията, върху която този данъкъ съществува така, както той е билъ заваренъ отъ турското управление и както е билъ поддържанъ отъ българското управление. Колкото, отъ една страна, казвамъ, тая инициатива на г. Министра на Финанситѣ е за похвала, толкова, отъ друга страна, трѣбва да признаемъ, че въ прѣдложения законопроектъ се внасятъ нѣкои нововъзведения, които по съществуващото измѣняватъ съвършено начина на събирането на този данъкъ отъ българскитѣ данъкоплатци и е насоченъ този начинъ, вмѣсто да насърчи къмъ направление на увеличаването на скотовѣдството въ нашата страна, то, напротивъ, туря една прѣграда на неговото назадничуване, което ще се отрази въ врѣда на бюджета, а така също и въ врѣда на самото население.

Не може да минатъ незабѣлѣзани нѣколко прѣдложения на г. Министра на Финанситѣ въ този законопроектъ, които сж насочени противъ развъждането на скотовѣдството у насъ. И трѣбва да се каже, съ голѣмо съжаление, че авторитѣ на този законопроектъ съвършено не сж имали понятие отъ материята, която тѣ сж се наели да урегулиратъ съ настоящия законопроектъ. Първото нововъзведение, което бие въ очи и което не може да мине незабѣлѣзано, е именно измѣнението на срока, който се постави като начало за описване на овцетѣ, подлежащи на данъка бегликъ. Досега, както отъ турско врѣме, а така също и въ врѣмето откогато съществува Княжество България, началото на срока се е взимала датата 20 мартъ. Както виждате, г-да народни прѣдставители, тая дата се туря сега 10 януарий и се продължава докрай на този мѣсець. Онзи, който е живѣлъ между скотовѣдци, или който знае изобщо скотовѣдството у насъ какъ се развива, климатическитѣ условия въ нашата страна и, изобщо, начина, по който се занимаватъ хората съ това скотовѣдство, трѣбва да признае, че тая дата, 10 януарий, която се туря за начало на описването на добитѣка, и ако се приеме, както е прѣдвидено въ законопроекта,

ще стане причина, щото скотовѣдството у насъ да се намали и приходѣтъ отъ това скотовѣдство, както постепенно-постепенно се е намалявалъ, да се намали до най-последния минимумъ.

Вамъ е извѣстно, г-да народни прѣдставители, че облагиването на овцетѣ у насъ, съ изключение на каракачанскитѣ, се почва прѣвъ мѣсець мартъ. Каракачанитѣ сж само, които лѣтно прѣме живѣятъ по планинитѣ, въ Карловския и Сливенския балкани и т. н., които пунцатъ, които прѣстоуватъ и облагиватъ агнетата си най-рано, затова, защото пунцатъ съединението на овцетѣ да става рано, а нашитѣ овчари, българитѣ-скотовѣдци, почватъ своя приплодъ въ началото на мѣсець мартъ и продължава докрай на този мѣсець. Ако ние сега измѣнимъ датата на началото на описването добитѣка, г-да народни прѣдставители, а пъкъ като е извѣстно, че при раздаването овцетѣ се поврѣждатъ и една голѣма частъ отъ тѣхъ умиратъ, то ще каже, че ние ставаме причина да облагаме тия овце, които ще умратъ и констатирането на което умирање става по начинъ такъвъ, че едвали е възможно да се изгълани и, слѣдователно, съ приемането на тая наредба въ законопроекта, ще станемъ причина да вземемъ единъ данъкъ отъ скотовѣдцитѣ, който ще бѣде насоченъ да ги обезкуражи вмѣсто да ги насърчи, и, слѣдователно, този, така да се каже, поминѣкъ въ нашата страна да назадничува, вмѣсто да напредва. Азъ мисля, че по никой начинъ народното прѣдставителство не трѣбва да се съгласява, съ възгледа, който е прокаранъ въ този законопроектъ; не трѣбва, казвамъ, да се съгласява, щото началото на описването на добитѣка да става отъ 10 януарий насетнѣ, а трѣбва да се остави досегашниятъ обичай, досегашниятъ традиционенъ обичай, това да става отъ 20 мартъ до 10 априлий. До 20 мартъ може да се задължатъ скотовѣдцитѣ да дадатъ своитѣ декларации, а отъ 20 мартъ до 10 априлий може да се изпълнятъ всичкитѣ формалности по провѣрнитѣ, които се прѣдвиздатъ въ настоящия законопроектъ.

Второто нововъзведение, което не трѣбва да се приема, споредъ мене, и на което трѣбва да се обърне вниманието на комисията, която ще изучава този законопроектъ, е увеличението на глобата. Увеличението на тая глоба, г-да народни прѣдставители, така, както е поставено въ законопроекта, е една мѣрка извънредно тежка, е една глоба извънредно съвинателна. Ако една овца дава данъкъ 50 ст. и една коза — 70 ст., да се постави глоба 2 л., това е много. Азъ мисля, че може да бѣде двойно глоба, напр. 1 л., но да се постави глоба 4 пѣти повече отколкото е стойността на данъка, това е глоба извънредно тежка, която по никой начинъ не трѣбва да се приема.

Третото измѣнение, което трѣбва, споредъ мене, да се приеме, е: да се наложи еднакъвъ данъкъ на козитѣ и на овцетѣ. Трѣбва да поминѣтъ нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣди 1894

или въ 1895 г., мисля, стана едно увеличение на данъка на козитъ съ 20 ст. затова, защото спрѣмо козитъ се бѣше обявила една война отъ страна на горското управление. Горскитъ чиновници, които направиха всичко за да запазятъ горитъ, а въ резултатъ се оказа, че тѣхнитъ дѣйстви бѣха насочени, за да ги съсиятъ съвършено — както това ще се види отъ новия законопроектъ, — бѣха обявили една война срѣщу козитъ, като смѣтаха, че тѣ сж най-големиятъ неприятелъ на горитъ въ нашата страна. Азъ намирамъ, че съ това се е нанесло една голяма пагуба на населението въ България, защото, ако овцата въ своя си приходъ е донѣидѣ по-прѣдпочтителна отъ козата, то трѣбва да знаете, г-да народни прѣдставители, че козата е най-необходимиятъ добитъкъ за бѣдното население. Една българска къща, една земеделъческа къща у насъ, при сегашнитъ условия, може да се продоволствува съ 3—4 кози: може да си вземе млѣкото, може да си вземе сиренето, може да си събере маслото, съ една дума да си блажи къщата. (Н. Забуновъ: Сиромашката крава.) Да, тя е сиромашката крава. При тия благоприятни влияния въ нашия сиромашки животъ отъ развъждането на козитъ, азъ мисля, че ще бѣде една голяма несправедливостъ, ако увеличимъ тѣхния данъкъ съ повече отъ онзи на овцетъ, и съмъ на мнѣние, щото въ настоящия законопроектъ данъкътъ на козитъ и овцетъ да бѣде еднакъвъ, да си остане на сума 50 ст. и да нѣма никаква разлика между данъка на овцетъ и онзи на козитъ.

Четвъртото измѣнение, което ще трѣбва да се има прѣдъ видъ и което не трѣбва да се приеме, споредъ мене, въ новия законопроектъ, е насърчителнитъ мѣропріятия, които се прѣдвизждатъ въ чл. 8 отъ закона за чиновницитъ по прѣслѣдането на укривателитъ на добитъкъ и даването една частъ отъ тия глоби на лицата, които би направили донесение за туй.

Г-да народни прѣдставители! Изобщо, азъ съмъ на мнѣние, че не трѣбва да се дава никаква награда на ония чиновници, които за изпълнение на своитъ обязанности получаватъ заплатата отъ държавата, защото съ това се насърчаватъ злоупотребленията. Азъ съмъ билъ свидѣтель не само лично, но и други приятели, които сж имали работа съ съдилищата, които сж имали работа съ държавнитъ учрѣждения, знаятъ, че много пжти чиновницитъ отъ намѣрението да печелятъ, отъ корисни цѣли, или отъ прѣкалена ревностъ, злоупотребяватъ съ своитъ права. Тѣ създаватъ прѣстѣпления тамъ, дѣто ги нѣма, тѣ създаватъ укривания тамъ, дѣто не сжществуватъ, съ намѣрение: или да получатъ награда отъ своето началство, или съ намѣрение да взематъ нѣщо отъ глобата, да взематъ нѣкоя плячка отъ глобата, която ще се падне на държавата. Туй ако е осждително за държавнитъ чиновници, то ще бѣде още повече осждително за частнитъ лица; защото съ това ще се насърчава

желанието на хората да печелятъ отъ създаването и измислюването на прѣстѣпления задъ гърба и за смѣтка на други лица. Затуй азъ съмъ на мнѣние, че може да се даде всѣкаква възможностъ на финансовата властъ да прѣслѣдва злоупотребленията по този законъ, но това, което е прѣдвидено въ чл. 8, по никой начинъ не трѣбва да се допуска; защото то насърчава чиновничеството къмъ злоупотребления на своята властъ съ корисна, съ спекулативна цѣль, а още повече — създава и въ обществото такива членове, които да ходятъ да пакостятъ на своитъ комшии, да ставатъ, така да се каже, доносчици на властта, съ намѣрение да взематъ една частъ отъ облагата, която ще се падне на държавата. На мнѣние съмъ, изобщо, тази мѣрка, не само въ този законъ, но както е въ всички фискални закони прокарана, напр. въ закона за акциза, закона за тютюнитъ и т. н., да се прѣмахне. Защото се е оказала врѣдителна и деморализирующа както за чиновническото съсловие, така сжщо и за населението.

Петото измѣнение, което трѣбва да се направи, то е върху съдържанието на втората алинея на чл. 12 отъ този законъ. Въ чл. 12 се прѣдвизжда, напр., че не трѣбва да се облага съ бегликъ, ако единъ добитъкъ умре отъ еди-кой, до еди-кой дата; това констатиране на умираването трѣбва да стане, казва, или отъ ветеринарния лѣкаръ, или отъ неговия фелдшеръ. Вие знаете, г-да народни прѣдставители, че числото на нашитъ ветеринарни служители, било то лѣкари, или фелдшери, е твърдъ малко. Е, моля ви се, сега, ако на единъ човѣкъ му умре козата, или овцата, напр., на турската граница, да кажемъ за Бургазката околия, той трѣбва да отиде въ Бургазъ, 18 часа, да види ветеринарния лѣкаръ или неговия фелдшеръ да отиде да констатира, че на 10 януарий или на 15 февруарий е умрѣла овцата му, или козата му. Е, моля ви се, това възможно ли е? Менѣ ми се чини, че ако въ този промежутъкъ стане нѣкой моръ по добитъка и умре на нѣкой човѣкъ овцата, достатъчно е това констатиране да стане съ единъ актъ на кмета, приподписанъ отъ двама или отъ трима членове на общинския съвѣтъ, и този актъ да има достовѣрностъ дотогазъ, докато не се опровергае неговото съдържание; а въ случай че се окаже фалшивъ, то наказанието на тия лица, които сж съставили акта, да бѣде по-големо отъ онова, прѣдвидено въ чл. 14. И по този начинъ азъ мисля, че цѣльта ще да бѣде постигната, като се запазятъ интереситъ на фиска и, отъ друга страна, се освободи населението отъ разкарване насамъ-нататъкъ. Защото, ако на единъ човѣкъ, напр., умре една или двѣ овце, той ще трѣбва да плати, за да се освободи отъ плащане, не единъ левъ глоба, не единъ левъ данъкъ, но ще трѣбва да отиде 18 часа мѣсто до околийския градъ, да търси фелдшера или да търси доктора, да му плаща пжтни и дневни, да отиде да констатира смъртността. Това е невъзможно, защото ще го послѣдватъ 10 и 15 пжти

повече разноси от това, което ще даде. По този начин, събирането на данъка от страна на населението се явява несправедливо и, съответно, такъв един данък възбужда негодуване въ срцата на това население. На мнение съм, обаче, мърката, предложена въ чл. 12, да се примахне, като се замени съ едно свидетелство само, подписано от надлежния кмет или кметски замѣстник и подписано от двама събѣстници от надлежната община.

Най-сетѣ, въ чл. 16, г-да народни представители, е казано, както е общоприето у насъ, че нѣкакъ си особенъ правилникъ щѣлъ да нареди начина, по който ще става приложението на този законъ. Азъ съмъ изобщо противъ правилникитѣ, които сѫ на мода въ нашата система на управление. Законътъ самъ по себе си е излъченъ, или, ако не е излъченъ, трѣбва да бѣде допълненъ. Защото много пъти се случва, че правилникитѣ, които се издаватъ за прилагането на извѣстни закони у насъ, изобщо измѣняватъ почти съдържанието на самия законъ и прѣдвиждатъ такива мѣроприятия, за които не се споменува въ самия законъ. Сетѣ, обичай е заведенъ у насъ, щото законътъ да се печати отдѣлно и правилникътъ да се печати отдѣлно. Единъ човѣкъ има закона, а нѣма правилника. Питатъ го: защо си направилъ това? — Защото законътъ пише тъй. Добръ, но чиновникътъ не гледа закона, а гледа правилника; правилникътъ за чиновника има по-голямо значение и по-голяма сила, отколкото самиятъ законъ. Съ това ставатъ злоупотребления, ставали сѫ и, ако се придържаме о тая система, ще се продължаватъ и за въ бъдеще. Азъ съмъ на мнение, щото надлежниятъ министъръ, при обсъждането на този законопроектъ въ комисията, да прѣвиди всички ония мѣроприятия, които сѫ необходими за уреждането на тази материя, и да се примахне чл. 16 отъ настоящия законопроектъ за издаване на всѣкаквъ правилникъ по неговото прилагане, защото, изобщо, правилникитѣ досега, както казахъ и по-напрѣдъ, въбесто да принесатъ полза за правилното прилагане на законитѣ, тѣ сѫ принесли вѣрда.

Тия сѫ бѣлѣжикитѣ, които азъ имамъ да направя по настоящия законопроектъ, предложентъ отъ страна на г. Министра на Финанситѣ. И като съмъ за приемането на този законопроектъ по начало, бихъ желалъ, щото бѣлѣжикитѣ, които направихъ, да се иматъ прѣдъ видъ както отъ страна на комисията, която ще бѣде натоварена съ разглеждането му, така сѫщо и г. Финансовиятъ Министъръ да вземе актъ отъ тѣзи бѣлѣжки, за да могатъ да станатъ тия измѣнения, които азъ посочихъ тукъ въ своята рѣчь.

А. Каранешевъ: Г-да народни представители! Г-нъ Воденчаровъ изчерпа нѣколко въпроси, които азъ щѣхъ да засегна: обаче останаха нѣколко пѣнца и азъ накратко ще кажа нѣколко думи по тия законопроектъ, който ни се предлага днесъ на разглеждане.

Прѣди всичко ще кажа, че въ всѣки единъ законопроектъ, съ който ще се уреждатъ данъци и ни се предлага на разглеждане, трѣбва да легне принципътъ, да се облаги доходътъ съ данъкъ: обаче въ този законопроектъ ние не виждаме подобно нѣщо. Защото, когато ни е прѣдставенъ и когато той е писанъ, види се, тия, които се занимавали съ него, не сѫ направили съвѣта какви приходи може да даватъ овцетѣ и козитѣ на стопанинѣ, които ги развъждатъ, и, като ползватъ оттамъ, да видятъ какъвъ данъкъ трѣбва да имъ заплатятъ, а е имала тази стара формула, останала още отъ турско време, неурегулирана досега съ никакъвъ законъ и, мога да кажа, тѣрѣвна у насъ противоконституционна. Историята на беглика, доколкото се простиратъ моитѣ знания, е: първо, той е билъ въведенъ у насъ въ турско време, като се е вземало на десетъ едно, както е било и съ спонитѣ, и по-послѣ се е обръщало на бегликъ по 50 ст. и е билъ равенъ и за овцетѣ, и за козитѣ. Г-нъ министърътъ, като ни прѣдлага тия законопроектъ, въ мотивитѣ казва какво той гои съ самия законопроектъ — насоченъ само да даде приходъ на държавата и нищо друго. Той казва: измѣненето на срока за четенето на овцетѣ и козитѣ отъ 20 мартъ на 10 януари става само затуй, за да се засегнатъ и ония овце, които можело да бѣдатъ измани или продадени. Ще кажа едно, че прѣзъ тия периоди продажбата на дребенъ добитѣкъ почти не става, а клане никакъ не става — ако има продажба, добитѣтъ прѣминава отъ единъ стопанинъ на другъ: ако овцетѣ не се намиратъ у единъ стопанинъ, тѣ се намиратъ у други — защото този е периодътъ, когато се почва япането на овцетѣ и козитѣ. Иска се само едно, което се крие задъ тия думи, че всѣкиятъ добитѣкъ, който може да умре въ този периодъ — защото тогавъ е периодътъ на япането на този добитѣкъ, тогавъ е периодътъ на шана, — да може да му се вземе данъкъ. (Ф. Симидовъ: То не е шанъ.)

Г-да народни представители! Азъ сега ще се помъча да докажа какъвъ приходъ даватъ овцетѣ, като вземамъ за норма 20 овци, които може да има единъ стопанинъ, както у насъ дѣйствително стопанинѣ иматъ по 20—30, рѣдко ще иматъ 50 и повече овци, а само каракачанитѣ развъждатъ голѣми стада. Прѣдварително ще кажа още едно, на което трѣбва да се обърне внимание отъ г. министра, че ние трѣбва съ този законъ не да се мжчимъ да унищожимъ сътовѣдството, а да гледаме да потикнемъ да се усили то. Само тогавъ ще направимъ туй, когато туримъ единъ данъкъ такъвъ, щото стопанинѣтъ, който развъжда овце, да има извѣстенъ малъкъ приходъ. И ако г. министърътъ се мъчеше да постигне единъ приходъ за хазната, то по-късно той щѣше да намѣри повече отколкото сега. При малкото облагане на овцетѣ, стопанинѣтъ ще се трудятъ да ги развъждатъ повече и, вмѣсто сега да имаме около

5.000.000 приходъ, тогазъ ще имаме повече, защото тогазъ скотовъдството ще напредне, ще отърва на стопанитѣ. Сега ще ви кажа какъвъ е приходътъ и разходътъ на единъ стопанинъ, като вземамъ 20 овци. Срѣдно вземамъ това, даже прихода турямъ по-изнасиленъ отколкото разхода. Единъ стопанинъ, който ще има 20 овци, на първо врѣме той има между тѣхъ единъ кочъ, който е необходимъ за стадото, ще има и двѣ-три овци, които ще останатъ ялови, има и още шилета, които не се агнятъ и не ще дадатъ никакъвъ приходъ; така щото, на 20 овци непрѣмънно десетътъ само ще бждатъ, които ще се агнятъ и ще дадатъ млѣко, а останалитѣ ще останатъ неплодни. Разходитѣ, които има единъ стопанинъ за 20 овци, сж: по 40 ст. той плаща на чобана зимно врѣме и по 80 ст. лѣтно врѣме — 1 л. и 20 ст. за чобанинъ. Така щото, разходътъ на 20 овце зимно врѣме е 8 л. и лѣтно врѣме — 16 л. Зимно врѣме всѣка има разходъ приблизително два лева за изхранване — сѣното и зобѣта; за 20 овци — 40 л. Лѣтната храна за овцетѣ и солта и зобѣта струва 40 ст. — това сж изчисления, които азъ съмъ направилъ лично — даватъ осемъ лева. Бегликътъ, както го поставяте вие, 10 л. и връхнинитѣ като турите върху десетътъ лева, които сж приблизително три лева, правятъ всичко разходъ 85 л. Приходътъ, който ще дадатъ 20 овци. Казахме, че на 20 овци има 10 само, които ще даватъ приходъ — млѣко. Имаме тогазъ 10 овци, които ще дадатъ агънца и ще се доятъ — срѣдно даватъ по петъ оки сирене, а често пѣти много по-малко. Значи, ще дадатъ 50 оки сирене, което се дава по 50 ст. — струва 25 л. Вълната, която се смѣта като приходъ отъ 20 овци, е 15 стари оки, по 1 л. и 60 ст. срѣдна продажба — 24 л. Десетъ агнета, които ще се продадатъ срѣдно — макаръ че всички нѣма да доживѣятъ, изнасилвамъ прихода, за да ви покажа, че има дефицитъ — по три лева, даватъ 30 л. Всичко 79 л. приходъ. Значи, отъ 20 овци, споредъ изчисленията, които азъ съмъ правилъ, излиза, че шесть лева даватъ недостигъ. Е, какво облагате вие сега, г-да? Какво облагате съ този законъ? Така че, като изтъквамъ тия изчисления, съ които азъ съмъ се занимавалъ, азъ мисля, че данъкътъ, както е поставенъ сега, е много, защото забѣлѣзано е отъ скоро — това знаа поне отъ нашитѣ мѣста, — че дребниятъ добитѣкъ се намалява. Всѣки единъ стопанинъ почна да не го развъжда, казва че нѣмамъ никакъвъ приходъ и почва да не го развъжда. Ако данъкътъ бжде поизносенъ и ако скотовъдцитѣ видятъ, че има повече приходъ и имъ отърва, безспорно е, че всѣки ще почне да развъжда повече дребенъ добитѣкъ, ще имаме тогава много повече, отколкото сега, и нѣма да имаме нужда, както сега, даже да си внасяме вълна отвънъ, а, напротивъ, ще изнасяме. Като казвамъ това, азъ мисля, че данъкътъ върху овцетѣ и козитѣ да се намали. Доколкото знаа, въ Сърбия не се взима на едритѣ овце и кози, а само на агнетата и яретата, като се смѣтатъ тѣ

за приходъ, защото се смѣта, че тѣ ще се продадатъ. Азъ мисля, че комисията, която ще разглежда законопроекта, а и г. министърътъ ще се съгласи, да стане намаление, а именно, да се остави по 20 ст. на овца и 30 ст. на коза.

По-нататѣкъ имамъ да направя нѣколко забѣлѣжки, които и г. Воденчаровъ направи, но и азъ считамъ за нужно да ги спомена. То е за мѣрката, която има да се взима при смъртта на дребния добитѣкъ. Това е, споредъ мене, смѣшно. И най-елементарниятъ умъ не го допуша да се викатъ доктори да освидѣтелствуватъ смъртнитѣ случаи. Това е невъзможно физически даже и кметътъ да го направи. Знаете, че лѣтно врѣме добитѣкътъ се изкарва въ полето. Въ всѣко малко село ще има петъ-шестъ кошари, разположени на петъ-шестъ различни мѣста. Днесъ ще се случатъ смъртни случаи въ всѣко едно мѣсто. Значи, сѣмейството трѣбва да държи по единъ човѣкъ отъ себе си, който само да слѣди дали има умрѣла овца и да викатъ кмета или помощника за да съставятъ актъ. Ако умре днесъ овцата, чобанътъ ще съобщи сутрѣ на стопанина. Е добръ, той ще трѣбва да я качи по дървета, за да я спази отъ дивеча. Това възможно ли е? Послѣ, ще се викатъ доктори при нѣкакъвъ моръ. Това е още по-невъзможно. Щомъ умре нѣкоя овца, кметътъ или помощникътъ да констатира! Тогазъ трѣбва кметътъ да тури своитѣ членове по кошаритѣ за да пазятъ добитѣка и, щомъ умре нѣкоя овца, веднага да я отнасятъ. Е добръ, но ако я вземе вълкъ, кой ще засвидѣтелствува, че той я е изялъ? Най-послѣ, ако дойде единъ силенъ порой, както стана въ 1897 г. и вдигне добитѣка съ стадото, тогазъ кой ще състави актове, че пороятъ е отвлѣкълъ стадо овце? Така щото, това освидѣтелствуване е много смѣшно, е невъзможно, и мисля, че комисията и министърътъ ще се съгласятъ да се отхвърли и остане, както е било по-рано, именно, да остави броенето на овцетѣ и даването деклараций, както по-първо, на 20 мартъ, а провѣрката да става до 1 юний. Колкото за глобитѣ, на които намека г. Воденчаровъ, азъ съмъ тѣкмо на противно мнѣние. Напротивъ, би трѣбовало да се турятъ по-голѣми глоби, защото този, който иска да укрива, трѣбва да се наказва. Този, който има 5—10 овци, не може да ги укрива, а ония, които иматъ голѣми стада, само тѣ могатъ да укриватъ. Затова глобата трѣбва да се увеличи. Тѣзи сж моитѣ бѣлѣжки, които имахъ да направя по този законопроектъ, и мисля, че и комисията, и г. министърътъ ще се съгласятъ на тѣхъ.

Д. Драгиевъ: Г-да прѣдставители! Всинца сме имали случай да чуемъ устнитѣ и писмени проповѣди на властующата днесъ партия, кога бѣ въ оппозиция; мнозина отъ насъ туку, па и голѣмъ брой отъ българския народъ, въобщо, очакваше, да кажа право, на радо стрѣе нейното дохождане на властъ, за какво мислите? За да облекчи що-

годѣ неговитѣ тегиби. Тѣзи проповѣди на властующата днесъ партия ги има черно на бѣло: и въ протоколитѣ на Народното Сѣбрание прѣзъ миналитѣ сесии, има ги и въ тѣхнитѣ собствени вѣстници, има ги и въ умоветѣ на всички ония избиратели, които сѣ дали довѣрието си на тая партия. (Отъ дѣсницата: На прѣдмета!) И не само въ миналото ги има, но ние ги чуваме и отъ двѣ години насамъ да се повтарятъ и отъ червената министерска маса сѣхитѣ ония благи обѣщания, които се даваха на населението въ връме на оппозиция. Отъ двѣ години насамъ се казва тукъ: наесенъ всичко ще бѣде. Ето, многоочакваната есенъ дойде. И тая есенъ ние имаме честта да чуемъ г. Министъръ-Прѣдседателя да се сърди, да понатѣква, че не му се признаватъ добритѣ намѣрения, не се признаватъ добритѣ намѣрения на правителството. Нѣщо повече: г. Христовъ, главенъ редакторъ на в. „България“, единъ отъ виднитѣ правителствени хора и депутатъ, оня денъ, по случай отговора на тропното слово, чухме го всинца да ни нагости съ нови и обилни благи обѣщания. Съ една рѣчь, некамъ да кажа, властующата днесъ партия, както въ оппозиция, така и на властъ, не се е сѣхнила да дава благи обѣщания, да се хвали съ добри намѣрения и да се сърди и да натѣква, когато хората казватъ, че нѣма май и сѣнка отъ такива благи намѣрения. Че дѣйствително тия благи намѣрения, за които ни се казва отъ правителството, отъ правителствената партия изобщо, че дѣйствително тия благи намѣрения сѣ само на думи, но не на дѣло, най-нагледно доказателство ни служи днешниятъ законопроектъ за беглика. Г-нъ Министърътъ на Финанситѣ, като видѣлъ, че отъ 25 години насамъ българскиятъ народъ плаща тоя данѣкъ, безъ да е прѣдвиденъ въ нѣкакъвъ законъ, и като взелъ въ съображение факта, че глобитѣ, налагани за укрититѣ овце и кози, не се признаватъ отъ сѣдилищата, мѣчно се събиратъ, режель да ни занимае съ една реформа въ това отношение, която се състои въ това: да затвърди онова, което не е било затвърдено. Азъ не само че не мога, като уважаемиятъ г. Воденчаровъ, да похваля за тая му работа г. Министра на Финанситѣ, но съмъ готовъ и да го укoria, и да укoria не само него, но и цѣлото правителство и цѣлата властующа днесъ партия, защото, прѣди тя да ни занимае, прѣди правителството да ни занимае съ тоя законопроектъ, трѣбваше да види: не дали този данѣкъ е билъ уреденъ чрѣзъ извѣстенъ законъ прокаранъ отъ Народното Сѣбрание, по прѣди всичко дали трѣбваше да сѣществуватъ този данѣкъ, дали неговото затвърдяване сѣставлява нѣщо прогресивно, или пъкъ, наопаки, сѣставлява нѣщо много назадничаво.

Ф. Симидовъ: На прѣдмета!

Х. Камбуrowъ: Оставѣте го да говори два дена за партиятъ и да се сврши!

Д. Драгиевъ: (Продѣлжава.) Когато посѣгате на кесията на българския народъ, да вземете тия 4—5.000.000 л., трѣбва да имате търпѣливост да изслушате тукъ всички оуѣзи, които иматъ да кажатъ думата си. (Глътка.) Вие, господинови, ронгасте, когато Дѣдо Цанковъ ви събира по 10 л. за клуба на партията, а сега не ронгасте, когато ще да събирате съ тоя законъ отъ народа повече отъ 4.000.000 л. (Д. Манчовъ: Ти овце нѣмашъ!) Както забѣлѣжи, г-да прѣдставители, и прѣждеговорившиятъ прѣдставителъ г. Каранешевъ, на както е извѣстно на всинца ни, единъ данѣкъ, за да има право на сѣществувание, той трѣбва да отговори най-малко на двѣ условия: първо, да бѣде тоя данѣкъ справедливъ и, второ, да облага не най-сѣществено, не най-необходимото, не капитала, а нѣщо отъ излишното, прихода поне, дохода да облага. И менъ ми се струва, че г. Министърътъ на Финанситѣ, прѣди да ни занимае съ тоя законопроектъ, трѣбваше да види отговори ли данѣкътъ на козитѣ и овцетѣ на тия двѣ най-сѣществени условия, или не отговори. Азъ бързамъ да кажа, че данѣкътъ върху козитѣ и овцетѣ не отговори нито на едното, нито на другото отъ тия двѣ главни условия. Прѣди всичко, той не е данѣкъ справедливъ, не е данѣкъ равномѣренъ. Вие, които искате да бѣдате обложени скотководитѣ, които иматъ по нѣкоя овца, или по нѣкоя коза, не за нѣкакъви приходи, както ще видимъ по-нататѣкъ, а за да облажатъ дѣцата си, да изкаратъ она вѣлна да покриватъ голитѣ си гърбове, трѣбваше, казвамъ, да съпоставите тоя данѣкъ, ако не съ други, то поне съ вашитѣ данѣци, г-да, които плащате, и да видите доколко е той справедливъ; да го съпоставите съ данѣцитѣ, които плащатъ другитѣ граждани въ тая страна, за да видите доколко е той справедливъ.

Азъ, за да бѣда по-кратѣкъ и за да не ви прави отъ мене си смѣтка — впрочемъ, ще направя по-нататѣкъ, — ще посоча мѣстинето на единъ отъ нашитѣ висши чиновници, намираще се въ неговата студия по данѣцитѣ въ България — г. Пинеровъ. Ето какво чета азъ на 8 страница на тая негова студия: „По закона за данѣка върху занятията, служебнитѣ занятия, въ които възлизатъ всички лица що получаватъ заплатата отъ държавата, окръжнето, общината или отъ другагѣ, се облагатъ съ данѣкъ въ слѣдующи размѣръ:

2%	за доходъ до	2.400 л.	включително
3%	„	5.400 „	„
4%	„	7.500 „	„
5%	„	12.000 „	„
6%	„	12.000 „	нагорѣ.

„По сѣция законъ търговскитѣ занятия не се облагатъ по приетия вече принципъ, при облагането на служебнитѣ занятия, а се турятъ въ една отдѣлна таблица, съ десетъ разреди, въ които има единъ минимумъ и максимумъ на облагането. Най-малката търговия плаща годишно 3 л. данѣкъ, а най-голямата 600, а за банкерска търговия мини-

мумътъ е 30 л., а максимумътъ 3.000 л. Но къмъ търговскитѣ занятия законътъ причислява и лицата, които иматъ доходи отъ недвижими и движими имоти и цѣнности, пенсионеритѣ, рентниеритѣ, и ги облага съ данъкъ върху дохода въ слѣдующия размѣръ:

2%	за доходъ до	5.400 л.	включително
3%	"	"	7.500 "
4%	"	"	12.000 "
5%	"	"	20.000 "
6%	"	"	50.000 "
7%	"	"	100.000 "
8%	"	"	100.000 " нагорѣ.

„Отъ приведенитѣ данни се вижда, че въ този законъ е прокаранъ принципътъ за облагане на едно голѣмо число данъкоплатци съ данъкъ върху дохода, който данъкъ се и събира отъ 1896 г. насамъ. Нека сега да направимъ едно сравнение, какво ще плати на държавата единъ данъкоплатецъ, който живѣе отъ рента, отъ служебно занятие, отъ индустрия и отъ търговия, и какво ще плати единъ земледѣлецъ или скотовъдецъ.

„Ако вземемъ данъкоплатецъ X, който живѣе отъ доходъ на недвижими и движими имоти и капитали и получава единъ годишенъ доходъ отъ 5.400 л., то той ще плати на държавата $5.400 \times 2\% = 108$ л. Ако вземемъ данъкоплатецъ Y, който живѣе отъ нѣкакво служебно занятие и получава годишно доходъ 5.400 л., то той ще плати на държавата $5.400 \times 3\% = 162$ л. Ако вземемъ данъкоплатецъ Z, който живѣе отъ търговия и индустрия (търговия съ жито, солъ, добитѣкъ, кожи, вълна, коприна и др. подобни), или има фабрики за брашна, прежда, шаеци и кожени и др. издѣлия, и допуснемъ, че получава единъ доходъ равенъ на данъкоплатцитѣ X и Y, то той нѣма да плати повече отъ 100 л., като ще бѣде причисленъ най-много къмъ третата категория.

„Данъкоплатцитѣ X, Y и Z, за да получатъ единъ доходъ отъ 5.400 л. годишно, трѣбва да иматъ единъ капиталъ равенъ на 54.000 л., като се смѣта, че този капиталъ, пласиранъ въ нѣкоя индустрия и търговия, въ държавни книжа, индустриални облигации или недвижими имоти, би далъ доходъ до 10% годишно. Но ако тѣзи данъкоплатци поискатъ да смѣнятъ занятieto си, да не сѫ индустриалци, търговци, рентниери, притежатели на къщи, фабрики, магазини и др., а рекатъ да купятъ земи за обработване или станатъ търговци съ овце, тогава тѣ нѣма да плащатъ на държавата сѣмъния данъкъ, а именно 108 л. по 2% на доходъ до 5.400 л. или 160 л. по 3%, а ще плащатъ много повече.

„Нека данъкоплатецътъ X стане търговецъ съ овце и овни и вложи своитѣ 54.000 л. въ тази търговия. Ако приемемъ, че една овца или овенъ срѣдно струва 10 л., то капиталътъ му отъ 54.000 л. ще прѣдставлява 5.400 овци. Ако капиталътъ се облагаше еднакво съ данъкъ въ всичкитѣ му форми, тогазъ данъкоплатецътъ X нѣмаше да плати повече отъ това, което плаща като вложи

паритѣ си въ къщи, акции, индустриални облигации и др. Но по нашитѣ данѣчни закони данъкоплатецътъ X ще плати бегликъ за своитѣ овце, 5.400×0.50 ст. бегликъ на овца, 2.700 л. Значи, въ първия случай, т. е. когато капиталътъ е вложенъ въ други търговски прѣдприятия, а не въ търговия съ добитѣкъ, данъкоплатецътъ X ще плати данъкъ 108 л., а въ втория случай, когато капиталътъ се прѣдставлява въ добитѣкъ, тогазъ ще плати 2.700 л.“

По-нататѣкъ, г-да прѣдставители, въ своята прѣ-красна студия г. Пиперовъ доказва по единъ най-очевиденъ начинъ, че въ беглика, който взема държавата, тя не е нищо друго, освѣтъ съдружникъ на скотовъдеца, и то съдружникъ не въ разходитѣ, а съдружникъ само въ вземанията отъ неговия приходъ.

За да видите, г-да прѣдставители, доколко е тежѣкъ данѣкътъ на овцетѣ и козитѣ, нека направимъ и едно сравнение само за беглика отъ 1902 г. Прѣзъ 1902 г. у насъ е имало обложени съ бегликъ 7.198.458 овци и 1.518.150 кози. Като се прѣсмѣтне бегликътъ имъ, той възлиза на 4.662.934 л. Ако приемѣхме даже, че овцевъдцитѣ у насъ иматъ единъ приходъ, какъвто прѣдполага г. Пиперовъ, 10%, то и тогава бегликътъ, въ сравнение съ този прѣдполагаемъ приходъ, се явява тъкмо 53% отъ прихода.

Но тази е смѣтката на г. Пиперова при положението, че отъ овцетѣ ще има приходъ. Фактъ е, обаче, че отъ нашето овцевъдство нѣма приходъ. Г-нъ Каранешевъ прѣдстави една смѣтка, отъ която се вижда, че дѣйствително има загуба. Той, навѣрно, е прѣдставилъ тази смѣтка, като е ималъ прѣдъ видъ условията кждѣ Горифорѣховско, кждѣ тѣхния край; азъ ще ви прѣдстави смѣтка, като имамъ прѣдъ видъ условията кждѣ нашенско. И азъ вземамъ, по случайно съвпадение, 20 овци и правя тая смѣтка, която, вѣрвамъ, ония, които сѫ отъ село, които горѣ-долу познаватъ тая работа, ще потвърдятъ; менѣ ми се струва даже, че и г. Воденчаровъ, ако я познава добръ. . . (И. Воденчаровъ: Познавамъ я по-добръ отъ тебе.) Азъ зная, че може да я познавашъ по-добръ отъ мене, но желая да кажешъ и по-добръ отъ мене истината. (И. Воденчаровъ: Това е истината.) И така, ето смѣтката ми, г-да прѣдставители, за 20 овци: разходъ на овчаря по 2 л. — 40 л. (Отъ дѣсницата: Охо-о о! — И. Воденчаровъ: Всѣка година не стигатъ толкова.) Толкова плащаме ние, а кажете вие колко е по васъ. (Отъ дѣсницата му възразяватъ.) Имайте търпѣние, защото, на всѣки случай, резултатътъ, който ще ви посоча, освѣтъ дѣто се потвърдива отъ смѣтката на г. Каранешева, но ще се потвърди и отъ други смѣтки. И така, разходътъ за 20 овци: на овчаря за пасене на овцетѣ за цѣла година 40 л. Смѣтайте, че 2 л. не е никакъ много, защото азъ нѣма да турямъ отдѣлно въ смѣтка да му се плаща нѣщо за царвули, да му се плаща нѣщо за храна, да му се храни

куче цяла година. Това е и за кучето му, и за него, и за царвули, и за всичко. За цяла година на 20 овци по 2 л. — 40 л.; (И. Воденчаровъ: Много е!) храна на 20 овци по 2 л. и 50 ст. правятъ 50 л.; (И. Воденчаровъ: Никъдѣ не се плаща по 2 л. и 50 ст.) бегликъ по 50 ст. — 10 л.; връхнини върху беглика — като съберемъ 10% окръжни, 10% училищни, 15% общински, всичко 35% — 3 л. и 50 ст. Всички разходи вкупомъ 103 л. и 50 ст.

Какъвъ е сега приходътъ отъ 20 овци? Най-малко 10% ще се загубятъ: 2 овци или ще умратъ, или ще се загубятъ, или пъкъ вълкъ ще ги изведе. Оставатъ 18 овци. Въ тѣхъ ще има дзвизки и дзвизаци, въ тѣхъ ще има и овце стари, които ще останатъ ялови, най-послѣ, ще има единъ кочъ на 20 овци, та най-много ще останатъ 10 овци, които ще се обогиятъ. Отъ 10 агнета, обаче, нека туримъ едно, което може да умре по една или по друга причина, оставатъ 9 агнета, по 3½ л. срѣдно — даватъ се и по 4 л. пѣкога и по 5 л., но има и агнета, които се даватъ по 2 л., че и по 6 гр. — 9 агнета по 3½ л. правятъ 31 л. и 50 ст.; 18 овци по единъ килограмъ вълна срѣдно — наистина, има стари, които ще дадатъ повече, но има и шилета, които даватъ и по-малко, та вземамъ срѣдно по 1 кгр. — 18 кгр. вълна, по 1 л. и 25 ст. правятъ 22 л. и 50 ст.; 5 оки масло по 2 л. — 10 л.; 15 оки сирене бито по 40 ст. — 6 л.; 8 оки катжъ — брано млѣко прѣзъ есенята — по 60 ст. — 4 л. и 80 ст.; 4 оки ярина по 2 л. и 50 ст. срѣдно — 10 л.; случаенъ приходъ — отъ кожата на пѣкоя умрѣла овца или друго — 3 л. и 20 ст.; всичко 88 л. Разходъ 103½ л., а приходъ 88 л. Загуба 15½ л., нѣщо около 4 гроша на овца загуба. Като отмахнемъ беглика 50 ст., тогава само ще остане загубата около 25 ст.

Х. Камбуровъ: Чункимъ ти си ималъ овце та знаешъ смѣтката.

Д. Драгиевъ: Но понеже нѣкои оспорватъ моята смѣтка и смѣтката на г. Каранешева, която пада малко вкупомъ, малко на едро, ще ми позволите да ви прочета двѣ смѣтки за Родопския край, малко подробнички, които азъ занимавамъ отъ земеделческото списание „Орало“ отъ 1900 г. Ето първата отъ тия смѣтки, малко подробничка: (Чете.) „Хранене и агнене въ Родопитѣ 55 овци. Постояненъ капиталъ: осемъ декара ливади по 500 гр. — смѣтката е въ грошове — 4.000 гр.; подникъ или сая съ малка колиба — 800 гр.; инвентаръ (каци, ведра, звѣнци, паници и пр.) — 200 гр.; всичко 5.000 гр. Годишенъ приходъ отъ постоянния капиталъ: 50 товара или 3.000 оки сѣно и отава по 15 пари оката — 1.125 гр. Годишни разноски за поддържане постоянния капиталъ: за косене ливадитѣ: 5 надници по 10 гр. — 50 гр.; храна на 5 души по 3 гр. — 15 гр.“; — много ли е, г-нъ Воденчаровъ? — „сушене и прибиране сѣното и ота-

вата — 40 гр.; всичко 105 гр. Данѣтъ (смятъ) и поддържане саята и подника — 20 гр.; десетъкъ и връхнини на сѣното и отавата 15% — 170 гр.; погасяване (ветхостъ) на саята 1% (за 80 години) — 10 гр.; почистване, напояване и запазване ливадата — 20 гр.; всичко разноски 325 гр. Чистъ приходъ 800 гр.; 16% (отъ 5.000 гр. капиталъ) или около 2.150 оки сѣно.

„Обращателенъ (оборотенъ) капиталъ: 55 овци по 48 гр. едната — 2.640 гр.; спадатъ се 5 загубени и измрѣли овци (по 8—10%) — 264 гр. Чистъ оборотенъ капиталъ — 2.376 гр.

„Или: 25 овци гебе (майки) по 50 гр. — 1.250 гр.; 2 коча по 70 гр. — 140 гр.; 2 овна по 80 гр. — 160 гр.; 4 ялови стари овци по 45 гр. — 180 гр.; 17 дзвизки и шишеци (възрастни шилета) по 38 гр. — 646 гр.; всичко 2.376 гр.

„Спада се 20% за дълнокачественостъ въ сравнение съ овцетѣ, които прѣкарватъ зимата въ Енидженското поле — 476 гр.; всичко 1.900 гр.

„Годишенъ приходъ отъ обработения капиталъ: 22 агнета по 30 гр. — 660 гр.; 50 оки вълна по 12 гр. оката — 600 гр.; 25 оки масло по 12 гр. оката — 300 гр.; 50 оки сирене по 2 гр. оката — 100 гр.; 18 оки ярина по 15 гр. оката — 270 гр.; 25 оки брано млѣко по 3 гр. оката — 75 гр.

„Спада се 20% по-малко приходъ поради дълнокачествеността на овцетѣ въ сравнение съ Енидженскитѣ — 400 гр.; всичко 1.605 гр. 50 товара торъ — смѣтнатъ е и торътъ — по 2 гр. — 100 гр.; кожи отъ умрѣли овце и др. приходи — 25 гр.; Всичко приходъ 1.730 гр.

„Годишни разноски за поддържане обработения капиталъ: 50 товара или 3.000 оки сѣно по 15 пари — 1.125 гр.; бегликъ на 50 овци по 7 гр. на бравъ — 350 гр. — Туря беглика двоенъ, защото ги прѣкарватъ по пѣкога и въ Турция.

„Овчарски разноски: зимна плата 360 гр. — прѣдполага се, че овчарътъ пасе на четирма стопани овцетѣ, тѣй щото на всѣкого се пада по ¼ или по 90 гр.; — храна на овчаря и кучетата му по 2 гр. на день, за 180 дена 360 гр.; на четворица по 90 гр.; цѣрвули на овчаря, на четворица по 25 гр.; обѣрка (кърмиле — солъ и овѣсено брашно) за 27 седмици 34 оки, по 50 пари оката — 42 гр.; надници и храна на мандраджитѣ — 50 гр.

„Разноски за стрижене овцетѣ: 2½ оки вълна по 12 гр. — 30 гр.; 1 ока ярина 15 гр. — 15 гр.; (храната е отъ чобанѣтъ-сайбинѣтъ) катранъ и др. 1 гр.; непрѣдвидени 19 гр.; всичко 1.912 гр.

„Загуби отъ оборотния капиталъ (измрѣли и загубени овце, 8—10%) 264 гр.

„Понеже не сѣ прибавени въ разхода, тукъ трѣбва да се прибавятъ.

„Общъ разходъ 2.176 гр.; общъ приходъ 1.730 гр.

„Приходъ отъ една овца 34—⁶⁰/₁₀₀ гр.; разходъ отъ една овца 43—⁵²/₁₀₀ гр.“

34 до 43, оставатъ около 9 гр. загуба на овца. Бегликътъ е туренъ двоенъ, за България и за

Турция 7 гр.; като се прѣмахне той, пакъ остава 2 гр. или 40 ст. загуба на овца. (Глътка.)

Моля, г-нѣ прѣдседателю, да въдворите тишина, за да иматъ възможностъ уважаемитѣ прѣдставители, особено отъ болшинството, да чуятъ още една смѣтка.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Може да се слуша. Продължавайте, г-нѣ Драгиевъ!

Д. Драгиевъ: (Чете.) „Хранене и агнене зиме въ Родонитѣ 165 овци“ — които сж на единъ стопанинъ.

„Постояненъ капиталъ: колиба съ плѣвни — 1.800 гр.; каменна мандра — 700 гр.; 24 декара ливади по 500 гр. декарътъ — 12.000 гр.; инвентаръ (каци, ведра, звѣнци и пр.) — 500 гр.; всичко 15.000 гр.

„Годишенъ приходъ отъ постоянния капиталъ: 150 товара или 9.000 оки сѣно и отава по 15 пари оката — 3.375 гр.

„Годишни разноси за поддържане постоянния капиталъ: 15 надници за косене ливадитѣ по 10 гр. — 150 гр.; храна на косачитѣ по 3 гр. на день 45 гр.; сушене и прибиране на сѣното и отавата — 100 гр.; поене, трѣбене и пазене ливадата — 60 гр.; десетъкъ и връхнини по 15% отъ прихода — 507 гр.; Емлякъ (данъкъ) на колибата и мандрата — 20 гр.; погасяване (ветхостъ) на сградитѣ 1% (за 100 години) — 25 гр.; поправка на сградитѣ — 33 гр.; всичко 940 гр.

„Приходъ 3.375 гр., разходъ 940 гр. Чистъ приходъ 2.435 гр. или горѣ-долу по 16% отъ капитала (15.000 гр.) или 6.500 оки сѣно.

„Обращателенъ капиталъ: 165 овци по 48 гр. едната — 7.920 гр.; изгубени и умрѣли овце (8—10%) — 792 гр., или всичко 7.128 гр.; 80 овци гебе (майки) по 50 гр. едната — 4.000 гр.; 4 овена по 80 гр. единия — 320 гр.; 4 коча по 70 гр. единия — 280 гр.; 24 алови (стари) брави по 45 гр. едната — 1.080 гр.; 38 шилета (млади дзвизки и шишени) по 38 гр. — 1.444 гр.; всичко 7.124 гр. Спада се 20% за долнорачивеностъ въ сравнение съ овцетѣ, които прѣкарватъ зимата и се агнятъ въ Енидженското поле — 1.424 гр., оставатъ 5.700 гр.

„Приходи отъ обращателния капиталъ: 70 агнета по 30 гр. едното — 2.100 гр.; 150 оки вълна по 12 гр. оката — 1.800 гр.; 55 оки ярина (отъ 150 овци и 70 агнета — 220 брави) по 15 гр. — 825 гр.; 80 оки масло по 12 гр. оката — 960 гр.; 160 оки сирене по 2 гр. оката — 320 гр.; 80 оки брано млѣко по 3 гр. — 240 гр.; всичко 6.245 гр. Спада се 20% по-малко приходъ въ сравнение съ Енидженскитѣ овце — 1.249 гр., оставатъ 4.996 гр. 300 товара торъ по 2 гр. товарътъ — 600 гр.; кожи отъ умрѣли овце и др. приходи — 44 гр. Всичко приходъ 5.640 гр.

„Годишни разноси за поддържане на обращателния капиталъ: 150 товара или 9.000 оки сѣно и отава по 15 пари оката — 3.375 гр.; бегликъ на 150 овци по 7 гр. на бравъ — 1.050 гр.

„Овчарски разноси: зимна заплата — 360 гр.; лѣтна заплата 7½ шилета — 225 гр.; храна за него и

кучетата му по 2 гр. на день — за 180 дена 360 гр.; по 1 гр. на день — за 180 дена (лѣтни дни) 180 гр.; цървули 15 чифта по 6 гр. — 90 гр.; всичко 1.215 гр.; мандраджийски надници и храна 150 гр.; обърка (кърмилко — солъ и брашно) 200 оки по 50 пари оката — 250 гр.; храна на стопанското куче — 60 гр.

„За стрижение: 7½ оки вълна по 12 гр. оката — 90 гр.; 3½ оки ярина по 15 гр. оката — 53 гр.; храна на стригачитѣ 30 гр.; катранъ, снопи, дамба и пр. 7 гр.; всичко 180 гр.; градене и мѣстене дукати кошари 80 гр.; погасяване (ветхостъ) на мандренскитѣ потребности (инвентаръ) по 3% — 15 гр.; непрѣвидени 25 гр.; всичко 6.400 гр.; загубени и измрѣли (8—10%) овце — 792 гр. Общъ разходъ 7.192 гр. Общъ приходъ 5.640 гр. Чиста загуба 1.552 гр. Приходъ отъ една овца 37.60 гр. Разноси на една овца 48 гроша.“

Нека кажемъ, че приходътъ е точно 38 гр. 38 до 48, оставатъ 10 гр. или 2 л. Като извадимъ 7-тѣ гроша, двойниятъ бегликъ, който се смѣта, остава 3 гр. загуба. Да, и като положимъ, че не плаща двоенъ бегликъ или даже нито единъ бегликъ, пакъ има 3 гр. загуба на овца — смѣтка, каквато изкарахме по-напрѣдъ ние съ г. Каранешева.

Може би ще ми се каже, че ако да нѣмаха приходъ, нѣмаше да ги въдятъ. Ами че и динъ много развѣдили ли сж ги, г-да прѣдставители? Ако направимъ едно сравнение на броя на овцетѣ, ние ще видимъ, че нѣма никакво нарастване. Ето напр., да вземемъ отъ 1896 г. насамъ. Въ 1896 г. имали сме 7.220.256 овци; въ 1897 г. — 7.460.284; въ 1898 г. — 7.393.417; въ 1899 г. — 7.504.133; въ 1900 г. — 7.395.891; въ 1901 г. — 7.425.319; въ 1902 г. — 7.198.458, когато въ 1889 г., прѣди 13 години, ние сме имали 7.284.929 овци, значи, повече отколкото имаме сега. Нѣма никакво нарастване. Това сжщото е и съ козитѣ. А че дѣйствиелно нѣма никакво нарастване, свидѣтелствуватъ не само тѣзи цифри, но и цифритѣ, които посочва уважаемиятъ авторъ на смѣтката за овцевѣдството въ Рупчоско. Той казва, че до прѣди Съединението, до прѣди 1886 г., въ тамошния край е имало 300.000 брави. Плащали сж тогава само единъ бегликъ. Стана Съединението, станаха за тия хора два беглика. Слѣдъ тия два беглика, слѣдъ тия нѣколко години отъ Съединението насамъ, колко мислите че сж нарастнали тѣхнитѣ овце? Отъ 300.000 прѣзъ 1886 г. днесъ сж тѣ 55.000. Статията е писана прѣзъ 1900 г.; оттогава насамъ има двѣ години и твърдѣ е възможно да сж останали сега още по-малко.

Тия цифри, па и най-повърхностнитѣ наблюдения върху нашето овцевѣдство ясно доказватъ, че у насъ овцетѣ и козитѣ, които сж толкова необходими за всѣка земеделѣческа челядь, не растатъ на брой, а се смалвяватъ или поне стоятъ на сжщото онуй равнило, на което сж стояли и прѣди 12 или 15 години.

Па и нека видимъ, г-да прѣдставители, като доколко овце държатъ нашитѣ челяди, нашитѣ сто-

пани. Нека да смѣтнемъ за тая година. 7.198.458 овци и 1.518.150 кози, всички наедно правятъ 8.716.608 главни добитѣкъ. Като приемемъ, че у насъ има около 500.000 земледѣлчески челяди, защото земледѣлците развъждатъ овце, и раздѣлимъ 8.716.608 на тия 500.000 земледѣлчески челяди, ще се паднатъ по 15—16 овци на челядъ, на стопанинѣ. Но нека направимъ сравнение и споредъ притежателитѣ на овцетѣ. Числото на данѣкоплатитѣ на беглика за 1902 г. е 328.400. Като приемемъ, както е и въ дѣйствителностъ, че много челяди нѣматъ овце, ами ги раздѣлимъ само на тѣзи данѣкоплатци, то ще се падне на данѣкоплатецъ 22 овци и 5 кози, всичко 27. Тѣзи цифри ясно показватъ, че у насъ овцевѣдството при тия обширни полета, що още имаме, при тѣзи общински мери, никакъ не напредва. Да, у насъ на всѣка земледѣлческа челядъ се падатъ по около 15 овци, нека да сж 20, нека да сж и 30. Ще кажатъ нѣкои, като нѣматъ приходъ, защо ги вѣдятъ? Ами че какво да правятъ, г-да прѣдставители? Какво да правятъ хората въ онѣзи балкански мѣста, въ онѣзи гористи мѣста, дѣто земледѣлието не върви, дѣто други приходи хората нѣматъ? Да станатъ чиновници ли, да станатъ стражари ли, да се въртятъ сѣ около правителствената трапеза ли? Отъ нѣмайки ги развъждатъ. Какво да правятъ? Повечето земледѣлчески челяди иматъ коя по 8, коя по 10, коя по 15 и 20; рѣдко ще бѣде нѣкъдѣ нѣкой заможенъ селянинъ да има стотина или повече овце, много рѣдко е въ сегашно врѣме. Сега, какво да правятъ, какъ да не вѣдятъ тия 10, 20 овци, когато въ тѣхнитѣ кесии въ края на мѣсеца не влизатъ начетени левове, за да могатъ да си купятъ отъ пазаря ока масло, или нѣкой ока вълна за облѣкло, или да си купуватъ по ока месо редовно отъ касапина? И ако тѣ не могатъ да си купуватъ, ако у тѣхъ овчата, месна храна е нѣщо много рѣдко — на Гергювъ-денъ, или кога отърватъ отъ устата на вълка нѣкой овца, или пъкъ е паднала отъ нѣкой болестъ, — то държатъ ги, поне въ такива случаи да се смърсатъ и тѣ съ месо. Тѣй щото, като се намиратъ въ невъзможностъ да си набавятъ, чрѣзъ други срѣдства, било благо, било месна храна по нѣкой пѣтъ, било пъкъ да си купуватъ вълна отъ пазаря или готови дрехи, като насъ, — като се намиратъ, казвамъ, въ такава невъзможностъ, то тѣ, щатъ-нещатъ, вѣдятъ овце по 10, 20, 30 най-много, за да могатъ и тѣ да удовлетворяватъ щогодѣ тѣзи си необходими нужди. Но въ много мѣста вѣденето на овцетѣ се палага още и по друго едно важно обстоятелство: че трѣбва да се тури слабата земя. Тая налегаща нужда се чувствува най-вече въ балканскитѣ мѣста, па и въ нѣкои други мѣста, дѣто и почвата е по-слаба, дѣто и поронитѣ я по-скоро измиватъ и не могатъ хората, ако искатъ да набератъ нѣкой спонъ прѣзъ лѣтото, не могатъ да не вѣдятъ и нѣкой овца, за да падне малко торъ отъ нея на тая безплодна земя.

По съображенията, които изложихъ, г-да прѣдставители, едно, че този данѣкъ не засѣга прихода, ами засѣга капитала на производителитѣ, и че той е единствениятъ, може би, най-тежъкъ данѣкъ у насъ, нанитѣ другари и азъ съ спокойна съвѣсть, съ чисто сърце ще вдигнемъ ръка за прѣмахването на този данѣкъ.

Че тоя данѣкъ е справедливо да се прѣмахне, можемъ да видимъ още и отъ слѣдующето едно съображение. У насъ има и другъ добитѣкъ. Споредъ прѣброяването, направено прѣзъ 1901 г., у насъ имало: бикове — 8.427; волове — 664.280, отъ три години нагорѣ; крави — 438.602; бикове биволски, отъ три години нагорѣ — 4.122; биволи — 137.213; биволици — 141.538; коне — 172.948; кобили — 195.422; жрѣбци — 15.233; магарета 107.055; катѣри — 8.749; перези — 15.041; щонари — 38.446; свине — 138.022. Дребнитѣ добитѣчета изоставямъ. Питамъ г. Министра на Финанситѣ, като е рекълъ да утвърждава, да закрѣпва старитѣ турски данѣци, защо баремъ не обложи и тѣзи добитѣци съ данѣкъ? Зертъ, ще паднатъ още нѣкой и другъ милионъ въ държавната хазна — защо не ги обложитъ? Защото не се облагатъ никѣдѣ; защото освѣтъ Турция и освѣтъ България, робската още България, надали ще да има нѣкой страна подъ небето, дѣто да се плаща такъвъ данѣкъ, какъто е бегликтѣ. Всички тия добитѣци, които съставляватъ едно богатство не по-малко отъ около 150 близо 200.000.000 л. — споредъ една малка смѣтка, които направихъ — оставатъ се необложени. И трѣбва да се оставатъ. Овцетѣ, които прѣдставляватъ единъ капиталъ отъ около 50 милиона лева и които сж толкова необходими за нанитѣ стопани, вие ги облагате съ данѣкъ, и ги облагате съ единъ безбоженъ данѣкъ, прогресивенъ и либераленъ по своята безбожностъ, по своята несправедливостъ. Не сж обложени, както казахъ, никѣдѣ другѣдъ, пъкъ и тукъ у насъ, и не бива да се обложатъ не само другитѣ добитѣци, но и овцетѣ, защото освѣтъ по причинитѣ, които посочихъ, това сж, тѣй да се каже, срѣдства необходими въ земледѣлското производство. Ако единъ земледѣлецъ нѣма единъ конъ, ако той нѣма единъ чифтъ волове, ако нѣма една крава, ако нѣма 20—30 овце, при дневното положение, въ което се намира нашето земледѣлие, той не е земледѣлецъ, той не може да живѣе и неговитѣ дѣца и самъ той съ челядта си е принуденъ да прѣкарва въ крайна оскѣдностъ цѣлата година.

Но, какво виждаме, г-да прѣдставители, да върши сега прогресивно-либералната партия, прогресивно-либералното правителство въ лицето на свои уважаемъ Министъръ на Финанситѣ?

Д. Манчовъ: Това партията не го прави, а пукнитѣ го изискватъ.

Д. Драгиевъ: Ще видимъ. — Какво прави г. Министърътъ на Финанситѣ?

Д. Манчовъ: Говори за работата, а не за партията!

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля Ви, г-нъ Манчовъ, не прѣкъсвайте оратора!

Д. Драгиевъ: Какво прави г. Министърътъ на Финанситѣ? Намѣсто да се вгледа въ ужасната неправда, която съществува чрѣзъ този безбожнически данѣкъ, той ни залъгва като дѣца и ни казва: 25 години станало, безъ законъ плащали хората този данѣкъ и като вижда, че отъ денъ на денъ тѣзи невѣжи, тѣзи простаци хора захващатъ да се посъбуждатъ, отъ една страна, и, отъ друга страна, че и глобитѣ, които налага властта, съдилищата не ги признаватъ и не могатъ да се взематъ по другъ начинъ, г. министърътъ бърза да затвърди старото положение — положението, що още въ турско врѣме имаше, бърза да го затвърди чрѣзъ тоя законъ; и не само да наложи, да затвърди стария товаръ, но и да го поувеличи доста чрѣзъ ранното описване на овцетѣ и чрѣзъ вземане по 2 л. глоба за укрито добиче. Моля Ви, г-нъ министре, да ми кажете: по кой другъ данѣкъ Вие наложихте подобна тежка глоба — като тая — 2 л. на едно добиче; за 50 ст. да турите четири пати повече глоба? Въ България отъ 25 години насамъ, както казахъ и прѣзъ извънредната сесия, има около 300.000.000 л. лихварски, лихониски пари, питамъ Ви, дѣ сж Вашитѣ глоби да накарате тия майчини синове да се не криятъ, да се не потуляватъ, ами да излѣзатъ и тѣ отъ своитѣ мрачни дупки и да платятъ данѣка си на държавата? Дѣ сж Вашитѣ глоби? Нѣмате ги. Вие отивате да късате конеца тамъ, дѣто е най-тънѣкъ. И туй Ваше затвърдяване на тоя данѣкъ досущъ прилича на слѣдующето нѣщо: едни волове, вържнати въ една кола, теглили я 20 години; на двадесетата година, по една или друга причина, изважда нѣкой жеглитѣ; воловетѣ, обаче, вървятъ безъ жегли още доста дълго врѣме. Но лошото е, че воловетѣ, които вървятъ въ колата безъ жегли, не можешъ да ги осучишъ на нѣкой кривулъ, за да си прокарашъ колата оттамъ, отдѣто щѣшъ, защото воловетѣ ще останатъ малко настрана, ще се усѣятъ, че нѣма жегли и може да хлопне хомотътъ на земята. Прѣдъ видъ на това, какво направи единъ прѣдвидливъ, съ прогресивенъ умъ карачъ на колата? Той приготви жегли, както ги и приготви г. Сарафовъ. 500 години, ни се казва, българскиятъ народъ си плащаше беглика безропотно, имаше законъ за това въ турско; отъ 25 години насамъ безъ жегли го караме; сега, обаче, има опасностъ да си не извади нѣкакъ шията отъ тоя хомотъ, зарадъ туй — хайде едно жегълче. Това е то законопроектъ на г. Сарафова — едно жегълче, само че не такова отъ обикновено нѣкое дърво, и не дрѣново даже, ами жегълничко, че има и нѣкои и други бодли, та да нѣма никакво отклонение настрана, ами на вѣдѣто се поведе колата, нататѣкъ да върви.

Е, г-да прѣдставители, менѣ ми се струва, че прогресивно-либералното правителство не дойде съ тази задача; не казахте вие това на българския народъ прѣди деня и въ деня на изборитѣ, както не му го казахте и оня денъ тукъ отъ трибуната, както не го казахте и отъ червената маса.

Признайте, каза г. Даневъ, нашитѣ добри намѣрения. Ще искаме, каза г. Христовъ, само благи работи. Вие какво ще искате и какви сж вашитѣ благи думи, вашитѣ благи намѣрения, малко вѣра имаме на вашитѣ думи, ние гледаме на вашитѣ дѣла, а вашитѣ дѣла, вродѣ тия проекти, които ще има отсега нататѣкъ да разгледаме, не свидѣлствуватъ нито за вашитѣ благи намѣрения, нито че вие имате що-годъ намѣрение да оправдаете поне отчасти ония благи надежди, що вселихте въ сърцата, въ умоветѣ на българскитѣ избиратели; нито пъкъ ще имате нѣвга намѣрение да изпълните ония благи обѣщания, които, отъ страхъ че може скоро да се прѣвтурите, отново сега съдете отъ тази трибуна. Ако би у васъ да има нѣщо дѣйствително прогресивно, нѣщо дѣйствително либерално, ако, наистина, ви боли сърцето за туй население, плачевното положение на което е неоспоримо, азъ ще моля г. Министра на Финанситѣ, за честта на българския народъ, за честта на онуй освобождение, 25-годишнината на което празнувахме, за честта на прогресивно-либералната партия, азъ ще го моля да оттегли тоя законопроектъ. Ако ли той не иска да го оттегли, азъ се обръщамъ съ молба къмъ народнитѣ прѣдставители не само отъ опозицията, но и отъ прогресивно-либералната партия, особено къмъ ония, които сж отъ селата, или които сж избрани повечко отъ земледѣлци-избиратели, да вдигнемъ всинца, и отъ дѣсницата и отъ лѣвицата, да вдигнемъ рѣка за проваляването на тоя законопроектъ. Нека падне — той може да прави честъ на една робска земя, на една турска империя, но той не може да прави честъ на една свободна българска държава! (Ржкоплескание отъ земледѣлцитѣ.)

Б. Досевъ: Азъ се присъединявамъ напълно къмъ онова мнѣние на г. г. прѣдговорившитѣ касателно сроковетѣ, прѣдвидени въ този законъ за декларирането. Досега декларирането на овцетѣ бѣше докрая на мартъ мѣсецъ, а съ законопроекта се иска да бѣде 10 януарий. Всѣки отъ васъ знае, че отъ януарий до края на мартъ, пъкъ, може би, и до срѣдата на априлий, най-много овцетѣ тогазъ мратъ. Казва ни се, че стопанинътъ на овце, ако се случи да му умре овца прѣзъ това врѣме, длъженъ е да отиде да установи това чрѣзъ кмета и чрѣзъ фелдшера, споредъ причината на болестта, отъ която е умрѣла. Азъ мисля, че ние не сме въ правото си да създаваме такова положение, да караме хората за една умрѣла овца, отъ какъто и да било болестъ, да ходятъ да търсятъ фелдшеръ дотогазъ, докогато има всички възможности да става провѣрката навредъ, тогава, когато вече прѣставатъ да мратъ овцетѣ. Азъ нѣма да се простирамъ

надълго и широко, ще кажа само моето мнѣние съ кратки думи по този въпросъ, като ще имамъ прѣдъ видъ и онова, което се изказа отъ г. г. прѣдговорившитѣ. Азъ ще моля тѣзи нѣща да ги има прѣдъ видъ почитаемата комисия, която ще има да се занимае съ този законопроектъ. Слѣдователно, и азъ наедно съ другитѣ г. г. оратори съмъ на мнѣние и моля почитаемата комисия, която ще се занимае съ този законопроектъ, да не допушта този срокъ, а да си остане най-ранниятъ срокъ за декларирането на овцетѣ 20 мартъ, както бѣше досега. Ако почитаемото правителство е гонило цѣлъ съ този законопроектъ, за да запази интереситѣ на държавата, като смѣта, че отначалото на годината може да се изнасятъ овцетѣ навънъ, то да вземе всички мѣрки, за да запази държавата отъ тѣзи контрабанди. Но съ тия мѣроприятия повече ще се поврѣди на скотовѣдството, отколкото безъ тѣхъ. Що се касае до глобата на контрабандиститѣ за укриването на овце, нека ме прости г. Драгиевъ, ако се не съглася съ него, защото азъ мисля, че ако ние се застъпваме за правата на българскитѣ граждани да бждатъ оградени и ако ние се застъпваме за кесията на българскитѣ граждани, не трѣбва да поощряваме контрабандата. Нека бжде наказанъ контрабандистътъ строго за своитѣ дѣйствиия, щомъ той се рѣшава да открадне по единъ околенихъ пѣтъ отъ онова, което подлежи на облагане. Нека тегли послѣдствитѣ. Що се касае, обаче, дали този данѣкъ е справедливъ или не, и азъ съмъ на мнѣние, че този данѣкъ не е справедливъ, защото този данѣкъ е установенъ още отъ турскитѣ врѣмена, въ врѣмената на воеводствата, когато сж го вземали спахитѣ и воеводитѣ не като данѣкъ за печалба, а като данѣкъ за пасенето на добитѣка. (Глъчка. Не се чува.) Слѣдователно, нѣма резонтъ да съществува този данѣкъ. А щомъ дойде работата да го считаме като данѣкъ за печалба, тогава и азъ ще бжда съгласенъ, че и дребното скотовѣдство, и едрото скотовѣдство, което се развива, сѣ е за печалба и трѣбва да бжде еднакво обложено. Но ако не може да се обложи едрото скотовѣдство, то защо овцевѣдството да се облага? Тѣзи сж причинитѣ, за които азъ смѣтамъ, че този данѣкъ е неумѣстенъ, а не за причинитѣ, които наведе г. Драгиевъ, чисто економически. Ако допуснемъ, че единъ овчаръ, че единъ овцевѣдецъ се занимава специално съ овцевѣдство и чака да си докарва отъ него приходъ, вземаме го като едно занятие отдѣлено отъ онова, смѣсено съ земледѣлието, тогава трѣбва да се наложи съ данѣкъ. Но тѣ трѣбва да се отдѣлятъ отъ ония овцевѣдци, които се считатъ земледѣлци съ скотовѣдство наедно или скотовѣдството присъединено съ земледѣлие. Ако това се направи и се отдѣлятъ само ония скотовѣдци, наречени чобани, тогавъ този данѣкъ е справедливъ само за тѣхъ. Но и въ такъвъ случай той не трѣбва да се взима въ такъвъ размѣръ. Защото 50 ст. данѣкъ за една овца не отговаря на приходитѣ, които единъ чобанинъ може да добие отъ нея.

Азъ нѣма да отида до онази крайностъ, до която отиде г. Драгиевъ, че нѣмало печалба отъ овцетѣ, но казахъ, че не съмъ съгласенъ и съ 50 ст. данѣкъ, защото нѣма такава печалба, която да дава право на такъвъ единъ данѣкъ. Най-големата печалба отъ овцетѣ вълиза не повече отъ 6—7 л., но и най-големиятъ разходъ за овцетѣ, на една овца, не вълиза на повече отъ 4½ л., каквито смѣтки и да се правятъ. Единтъ, които ще поддържатъ, че трѣбва да се наложи 50 ст. данѣкъ на една овца, се хвърлятъ въ една крайностъ, както и другитѣ, които казватъ, че нѣма никаква печалба отъ овцетѣ, се хвърлятъ въ друга крайностъ. Фактътъ, че имаме скотовѣдци, специални чобани, които развиватъ овце и тѣзи хора живѣятъ съ години и умножаватъ своето състояние, доказва, че има печалба отъ овцевѣдството. (И. Забунувъ: Отъ търговска почва.) Отъ търговска почва, ми говори г. Забунувъ. Има навсѣкѣдъ хора, на които специално занятие е овцевѣдството. Въ Шуменево, напр., има чобани, на които специално занятие е овцевѣдството. Г-нъ Колевъ, който ме прѣсѣче, добръ знае, че въ Шумень има повече хора, които специално се занимаватъ съ туй занятие — овцевѣдството. Тѣ иматъ овцевѣдството като свое занятие и отъ него очакватъ прѣхраната си. Такива ако се отдѣлятъ и обложатъ, ще бжде право; за такива азъ говоря. Наречете го както щете, то не е важно. Важното е, че това занятие, овцевѣдството, трѣбва да плаща данѣкъ. (Прѣреkanie между г. Д. Драгиевъ и оратора.) Трѣбва да плащатъ данѣкъ тия хора, които се занимаватъ специално съ това занятие — овцевѣдството. По тия причини, казвамъ, азъ смѣтамъ, че дѣйствително този данѣкъ е несправедливъ дотогавъ, докогато специалнитѣ овцевѣдци не се отдѣлятъ отъ ония овцевѣдци-земледѣлци, които иматъ въ къщата си по 5—10—20 овци.

Това е моето мнѣние и азъ моля почитаемата комисия, която ще изучава този законопроектъ, да го има прѣдъ видъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Мирски има думата. (Отъ лѣвицата: Молимъ, отидихъ дайте!)

Ако говорите малко, г-нъ Мирски . . .

К. Мирски: Малко ще говоря, но по-добъръ е отидихъ да се даде, защото се е уморило Стѣбранието.

И. Воденчаровъ: Нека говори! Нека говори!

Прѣседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданieto се продължава.

Г-нъ Мирски има думата.

К. Мирски: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Като съмъ отъ ония, които считатъ за

единъ отъ най-големитѣ наши народни недостатъци недѣлението всѣкъдѣ и всѣкога врѣмето, азъ бихъ желалъ да говоря само по въпроса, по който би трѣбвало да се говори, а именно: слѣдва ли и за-напрѣдъ да съществува въ българската държава налогътъ бегликъ или не. На другитѣ въпроси ще имъ бѣде мѣстото при надлежнитѣ членове отъ законопроекта, който ни се прѣдлага сега на генерално обсъждане да го приемемъ или не по принципъ. Но тъй като у насъ е заведена практика — благодарение, може би, на това, че комиситѣ биватъ малочислени и даже и онѣзи, които сж въ тѣхъ, не отиватъ да присъствуватъ редовно, — да се изказватъ отъ самото начало възгледи по даденъ законопроектъ и по неговитѣ подробности, то и азъ накратко ще изкажа тия нѣкои свои възгледи, като мисля, че и това си има практическата страна: и още отсега заинтересованитѣ народни прѣдставители по въпроса, а най-вече онѣзи отъ комиситя, сезиратъ се съ това или онова възражение, по тоя или онзи членъ на законопроекта. Какво нѣщо е налогътъ бегликъ, който налогъ азъ бихъ нареклъ земнина по подражание на старитѣ български законодатели, които знаятъ данъци кошарщина, димина, волоберщина и пр. Бегликътъ не е нищо друго, освѣнъ опшуръ, сир. десетъкъ, десетнина. И всички отъ васъ знаятъ, че когато се е взималъ този десетъкъ, опшуръ нареченъ по арабски или турски, въ натура, тоя налогъ не сж плащали и овцевѣдцитѣ, а тѣ въ такъвъ случай сж плащали само налога бегликъ, тоже единъ видъ поземеленъ налогъ, данъкъ върху произведението на земята; и бегликътъ, въ широка смисълъ, е поземеленъ налогъ, иначе казано, вземане въ натура отъ суровия доходъ на произведението. Азъ, прѣди всичко, не мога да се съглася съ онѣзи господа, които искатъ, щото въ основата на прѣжитѣ наши даждии да легне за-напрѣдъ само доходътъ. Винаги ще трѣбва да се облага съ извѣстенъ данъкъ, ако и много по-малъкъ, и прѣко капитала, та онѣзи, които иматъ капиталъ, да гледатъ да го оползотворятъ. Защото, иначе, капиталътъ ще лежи мъртавъ и нѣма да има ползанието за неговитѣ притежатели, нито за държавата, респективно, за окръжиято или общината, които взематъ добавъчни стотинки (врѣхнини) отъ тѣзи данъци. Бегликътъ като е налогъ и той, както и опшурътъ, върху дохода на произведението на земята, една грѣшка е, помоему, дѣто още тѣзи два данъци не се постараваме — или, може би, сме се постарали, но е много трудно и затова още не го прилагаме — да се слѣятъ. Г-нъ Драгиевъ даде една смѣтка, колко овце или кози се падатъ у насъ на глава или колко овце и кози се падатъ на сѣмейство, на домакинство у насъ. Такава смѣтка не казвамъ, че не трѣбва да се прави, но трѣбва да се вникне вътрѣ въ работата. Има страни у насъ — а тѣ сж, прѣди всичко, Бургазкото окръжие и още повече Варненското, а и други още нѣкои, — дѣто има хора, които иматъ съ стотини, не, но съ хиляди овце, и които печелятъ, г-да, отъ тѣзи овце

и кози. И азъ съмъ роденъ въ едно голѣмо село на българската държава, или въ единъ малъкъ нейнъ градецъ, Котелъ, който именно живѣе главно съ овчарство . . . (И. Воденчаровъ: Изключително почти.) Може да се каже даже и изключително, но не е толкози право това, защото котленци, като правятъ овчарство, откато позабогатѣятъ, правятъ тутакси и абаджилжкъ, а послѣ правятъ и желепликъ и други търговии. Когато у насъ се намири за добръ да се взема вмѣсто десетнина — опшуръ въ натура, — поземеленъ данъкъ въ пари, всички онѣзи голѣми пространства, пасбища, хиляди декари земи, притежание на жителитѣ въ Варненското окръжие и другадѣ, се смѣтнаха и така обложиха се въ извѣстни размѣри, споредъ мѣстността, и всичкитѣ декари неработени земи и въ тѣзи окръжия и така, по едно изключение, съ овцевѣдство занимающиятъ се господинъ плаща деска и поземеленъ налогъ; съ други думи — опшуръ отъ земята, която притежава; сжщеврѣменно овцевѣдцѣтъ плаща върху това отгорѣ и бегликъ, сир. втори десетъкъ. И, именно, несправедливостта на беглика, па който най-големиятъ врагъ у насъ, доколкото зная, е г. Вѣлко Нейчовъ — и съжлявамъ, че го нѣма тукъ, — стои въ това: защо да вземате отъ една овца двѣ кози; защо да вземате вие отъ мене и поземеленъ налогъ, сир. данъкъ върху дохода на земята ми; защо да вземате и бегликъ, т. е. втори данъкъ върху дохода отъ земята ми, отъ моята земя, като не я работя и нѣмамъ другъ доходъ отъ нея, освѣнъ дѣто изкарвамъ овце на тая земя. Въ други държави какво сж направили, именно въ тѣзи, на които се дадохъ земи отъ турската държава, дѣто земитѣ се дѣлятъ на пълна собственост — мюлюк и на мирийска собственост? Напр., въ Босна какво е направено, азъ не зная; но знамъ какво направиха у нашитѣ съсѣди, въ Добруджа, ромѣнитѣ. Тамъ издадохъ единъ законъ за уреждане недвижимата собственост въ Добруджа, законъ, издаденъ на 3 априлий 1882 г. и измѣненъ въ нѣкои членове на 11 юний 1889 г. Тамъ четемъ, че десетъкътъ — *dijma* (дижма) както казватъ ромѣнитѣ — десетнината, опшурътъ се отмѣнява чрѣзъ изкупване по 55 л. на хектаръ, изплатими по 2 л. на годината. И тъй, който добруджанецъ иска, щото неговитѣ ниви, неговитѣ ливади да станатъ негова пълна собственост, както е негова пълна собственост къщата му, той трѣбва да се задлъжи — и се е задлъжилъ — вътрѣ въ 27½ години да плаща на хектаръ по 2 л. на годината. Друга наредба въ тоя законъ намираме, че таксата върху добитъка, сир. бегликътъ — ромѣнскиятъ законодатель го е нареклъ такса върху добитъка, като разбира, може би, само овцетѣ и козитѣ, — не се взема, когато на дадени земи десетъкътъ е откупенъ, сир. не плащатъ бегликъ онѣзи данъкоплатци, землевладѣлци, които сж се задлъжили да плащатъ по 2 л. на хектаръ всѣка година въ течение на 27½ години, но такива землевладѣлци, слѣдъ изкупването, ще

плащат само поземеленъ налогъ — *imposit fonciar*. И така, само слѣдъ като сѣ обърнати мирійскитѣ земи въ Добруджа на пълна собственостъ, тогазъ се освобождаватъ землевладѣлцитѣ отъ да плащатъ бегликъ зарадъ земята си. Който прѣдплати изкупната цѣна — 55 л. на хектаръ — отъ самото начало още, нѣма да плаща бегликъ, а си плаща само поземеленъ налогъ, и то такъвъ само върху чистия доходъ отъ недвижимия си имотъ. Последниятъ ромѣнски законъ за поземеленъ налогъ, както мнозина отъ васъ ще знаятъ, е отъ 31 мартъ 1885 г. Въ него е казано, че поземелниятъ налогъ се състои въ това: 6% отъ дохода на зданията; 5% отъ дохода на земи, работени отъ самитѣ нмѣ собственици, постоянни жители въ държавата; 6% за наемени земи на стопани живущи въ Ромѣния — и за да се насърчатъ тия, които сами владѣятъ земитѣ и сами ги обработватъ; отъ тѣхъ взематъ по-малкъ данъкъ, което трѣбва да бѣде и нашиятъ идеалъ, за да останатъ земитѣ въ рѣцѣтъ на тия, които ги обработватъ — 12% за наемени земи отъ землевладѣлци, които не живѣятъ постоянно въ държавата. Доходътъ се зачислява върху ползата, която дава недвижимостта, слѣдъ като се спаднатъ нужнитѣ суми за експлоатация и за поддържане на недвижимостта. И така, докогато у насъ не се обърнатъ мирійскитѣ земи (сразѣ емириѣ) на пълна собственостъ — мюлкъ и докогато у насъ бегликътъ не се слѣе съ днешния поземеленъ налогъ, бегликътъ ще съществува. Той ще съществува поне дотогазъ, докогато отъ Министерството на Финанситѣ се внасятъ законопроекти въ смисълъ на ония, каквито иска почитаемиятъ нашъ колега г. Димитъръ Христовъ, който, както чухте, иска българската държава да харчи на година 110.000.000 л., но пакъ да се намали поземелниятъ налогъ съ половината, и така да се намѣрятъ прѣдварително източници за нови приходи отъ 35.000.000 л., като иначе бихме имали приходи само 75 милиона. Дотогазъ бегликъ ще има, и не може да нѣма. Защото ние, ако сме прѣдставители на българския народъ, не сме прѣдставители на нашиятъ околии, на нашиятъ избиратели, които сѣ ни избрали, а сме прѣдставители на всички подданици на държавата; (А. Каранешевъ: И ние отъ тѣхно име говоримъ!) ние сме домакинитѣ на тази държава и трѣбва да гледаме домакински, щото държавата всѣкога да има това, което ѝ е необходимо. (А. Каранешевъ: Като съблѣчемъ народа!) Азъ съмъ най-много противенъ на тия, които искатъ да събличатъ народа, но и най-много осждамъ тия, които плачатъ неоснователно за народа.

И. Воденчаровъ: Драгиевъ напирмѣръ.

Д. Драгиевъ: Вие какво прѣдставлявате?

К. Мирски: Ние прѣдставляваме българския народъ, безъ разлика на занятия и на съсловия; ние сме съвѣтътъ на тая държава, който трѣбва

да отпуща ония суми, които сѣ необходими за държавнитѣ нужди. Туй сме ние. Ние не сме тукъ нито адвокати, нито овчари, нито земледѣлци, нито търговци, нито демагози. (Веселостъ. — Гласове: Браво!) Това сме ние, и затуй даваме клетва да работимъ за благо на тая страна. (Г-нъ Д. Драгиевъ възражава.) Азъ не казвамъ да се увеличатъ данъцитѣ; азъ винаги говоря за намаление на разходите, азъ винаги викамъ за економии, но дайте обещдени проекти, не говорѣте съ общи думи: кажете отдѣ да намалимъ повече и искайте да направимъ, каквото трѣбва да се направи. (Д. Драгиевъ: Искайте отъ червената маса да намалитѣ!) Разбира се, че тази длъжностъ е, прѣди всичко, на господата отъ министерската маса и ние постоянно ще искаме отъ тѣхъ намаление на държавнитѣ разходи, за да можемъ да помислимъ и за намаление на даждията.

И така, като оставимъ въпроса, нуженъ ли е сега или не бегликътъ, защото мисля, че всички ще сѣ съгласни, че е нуженъ още...

Д. Драгиевъ: Не можемъ да се съгласимъ!

К. Мирски: Вие можете да останете на особено миѣние.

Д. Драгиевъ: На особено миѣние сѣ и вашитѣ избиратели!

Прѣдседателствующъ А. Франтъ: Моля, г-нъ Драгиевъ, не прѣкъсвайте оратора!

К. Мирски: Идвамъ на вторъ единъ въпросъ: да се намали ли размѣрътъ, или може ли сега да се намали размѣрътъ на тоя налогъ? Тукъ прѣдшества въпросътъ: еднакъвъ ли да бѣде размѣрътъ за овцетѣ и козитѣ? Азъ съмъ отъ ония, които поддържатъ, щото да не бѣде еднакъвъ. Защото, колкото козитѣ и да замѣситѣ кравитѣ въ извѣстни домакинства, тѣ сѣ единъ животни, които много често правятъ пакости на нашиятъ гори, а пъкъ горитѣ сѣ крайно необходими главно за земледѣлнето, слѣдователно, за най-голѣмата частъ отъ българския народъ. Ако може да се намѣри леснота, щото козитѣ да не принасятъ тая врѣда, която днесъ принасятъ на много мѣста на нашиятъ гори, което може да стане, ако се увеличи горската стража — а пъкъ вие, не зная защо, не искате да се увеличи тая стража, — тогазъ може да се уравни бегликътъ на козитѣ съ оия на овцетѣ. Тоя въпросъ е отъ доста голѣма важностъ и азъ мисля, че комисията върху него ще се спре достатъчно. Въобщо, може ли сега да се намали този налогъ, азъ се въздържамъ да се произпеса, защото по него се искатъ повече данни на рѣка, а тѣхъ може да ги имаме днесъ само въ финансовата комисия на Народното Събрание.

Подиръ това слѣдва другъ единъ въпросъ: не е ли възможно, като отъ повечето отъ насъ се намира, че не бива да се приравнява размѣрътъ на

беглика на козитѣ съ оня на овцетѣ, да се освободятъ на българскитѣ домакинства поне по три кози, които горѣ-долу замѣстятъ една крава и които сж голѣма необходимостъ на много сѣмейства? Има у насъ села и градица, въ които хората нарѣдко иматъ крави, а иматъ по 1—2 до 5 кози, и въ комисията, наедно съ г. Министра на Финанситѣ, да помислимъ, нѣма ли да се намѣри за възможно да се освободятъ отъ бегликъ поне по три кози, като се размисли добръ, обаче, да не би да става злоупотреба вследствие на това, защото е много лесно, като наближи броенето, нѣкои домакини да раздаватъ козитѣ си на свои съсѣди. Но ако се намѣри за приемливо това, ще бѣде голѣма справедливостъ да се освободятъ по 3 и даже 5 кози на всѣко сѣмейство, като необходими, колкото брави се продаватъ и за данѣкъ и за всѣкакъвъ дългъ. (Д. Колевъ: А за овцетѣ?) За овцетѣ това не е необходимо, защото, при освобождението на частъ отъ дребния добитѣкъ отъ бегликъ, сѣ ще ставатъ злоупотреби, колкото и да се намѣрятъ извѣстни сѣдства, и защото овцетѣ сж въ по-голѣмо множество, нека не се освобождаватъ. (Д. Колевъ: Ама тѣ само въ Котелъ сж много!) Има ги и на други мѣста достатъчно, приятелю! (Д. Колевъ: Чобани въ Котелъ има ли?) Ако е за кози, котленци овце вѣдятъ. Ако искашъ да ме закачишъ, като котленецъ, ще кажа, че въ интереса на котленци е много повече да се освобождава нѣщо отъ овцетѣ, а не отъ козитѣ. Туй трѣбва да го знаешъ, прѣди да ме закачашъ.

А. Каранешевъ: Ама и той говори за овце!

Д. Колевъ: Трѣбва да не ме чухте за какво говоря. Азъ не знамъ дали сте отъ Котелъ, но казвамъ, че въ Котелъ има чобани.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Вземѣте послѣ думата и обяснѣте.

К. Мирски: Иде подиръ това въпросътъ, кога да се броятъ овцетѣ и козитѣ. Азъ съмъ напълно съгласенъ съ г. Воденчарова, че г. Министерътъ на Финанситѣ или неговитѣ другари по съставянето на законопроекта тукъ сж направили голѣма погрѣшка: изпуснали изпрѣдъ видъ единъ неотмѣняемъ лесно обичай въ овцевѣдството, отъ овчарски сдружения, като разбирамъ тукъ тѣзи, които печелятъ отъ овцетѣ, а не които губятъ отъ овцетѣ. Вие знаете, че дълението става по Гергьовденъ и, слѣдователно, овцетѣ слѣдъ Гергьовденъ се установяватъ за цѣлото лѣто въ дадена кѣшла. Вие знаете, и отъ насъ тукъ, които сж, почти най-много знае работата на овчарскитѣ задруги — защото я е изучилъ и вникналъ въ теорията — г. Геповъ — той е писалъ по овчарскитѣ дружини, до колкото помня, — вие знаете, че овчарскитѣ дружини държатъ смѣтки, ако и не по диплографията, но по-тънки и отъ тѣзи, които ги държатъ по

диплографията, защото тамъ стотинка, половина стотинка е нѣщо голѣмо; (И Воденчаровъ: Както сж и градинаритѣ.) вие знаете още, че въ всѣка кѣшла има кехая, директоръ на тази кооператива, на това производително овчарско дружество, което се казва кѣшла — (Г. Кирковъ: Чорбаджитѣ.) има кехая, а пъкъ всѣки овчаръ-слуга има и свои овце и за труда си взема нѣкога и овце, — държатъ най-точни смѣтки, както казахъ, и кехаята съ чорбаджията — главниятъ управителъ — се считатъ длъжни, па и държавата на тѣхъ вмѣнява въ длъжностъ да заплащатъ беглика за всичкитѣ овце на дадена кѣшла. Когато се прѣброятъ овцетѣ прѣди Гергьовденъ и бирникътъ поиска слѣдъ тая дата стойността на беглика отъ притежателитѣ на кѣшлата, макаръ че много овце вече тамъ не сж, отлѣчили сж се нѣкои овчари и сж станали членове на друга такава кооперативна дружина. И така, крайна необходимостъ е, щото да се не броятъ овцетѣ нито на 20 мартъ, а да се броятъ на 25 априлий, както чухъ, но не можахъ да намѣри въ ромѣнскитѣ закони, че въ Ромѣния сж броели овцетѣ на 25 априлий, по едни свѣдѣния, които имамъ отъ достовѣрно лице. Азъ искахъ да провѣря това и въ ромѣнскитѣ закони, но на бърза рѣка не можахъ да ги намѣря. Г-нъ министърътъ ще се справи. И тѣй, въ Ромѣния — собствено въ Ромѣнска Добруджа — овцетѣ ги броели за взимане такса на 25 априлий, защото хората почели обичая, именно да броятъ овцетѣ тамъ, дѣто трѣбва да се заплаци. Днесъ много управители на кѣшли плащатъ бегликъ и за овцетѣ на свои бивши членове на сдружението, бивши овчари. Овчарътъ отива съ овцетѣ си на друга кѣшла, даже нѣкога не се знае дѣ, а защото овцетѣ сж броени въ първата кѣшла, дайте да плати беглика не притежателя на овцетѣ; а той не може да имъ задържи овцетѣ, прѣди да е оставенъ длъжимиятъ за тѣхъ бегликъ, защото нѣма законъ за защита на овчарството — за това трѣбва да помисли г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието — който да дава право на кехаята да задържа овцетѣ, докато не си плати беглика имъ. Защото такъвъ законъ, може би, нѣма да стане скоро, затуй азъ настоявамъ, комисията да обсъди съ г. Министра на Финанситѣ, нѣма ли да бѣде по-добръ, щото овцетѣ да се броятъ на 25 априлий. Но нѣма прѣпятствие за това. Хазната пристѣпва да събира този данѣкъ отъ 1 априлий до 20 юний. Значи, и на 25 априлий да броятъ овцетѣ, пакъ ще може до 20 юний да се плати бегликътъ. Може да ми се възрази, че въ законопроекта има една наредба, че ще се спадатъ умрѣлитѣ овце. Но азъ не само затуй искамъ и настоявамъ, щото овцетѣ да се броятъ на 25 априлий защото отъ 1 януарий дотогава или до 1 априлий доста овце умираатъ, понеже въ това врѣме тѣ се обогнуватъ и голѣми главоболия би имало съ тия актове, макаръ и кметътъ да би ги правилъ съ свои съсѣлани. Настоявамъ още и заради това, за да улеснимъ управителитѣ на кѣшлитѣ, които

отговарят за беглика на всичките овце на кж-шлата (на оджака); а то ще бъде само тогава, като се прѣброитъ овцетѣ тамъ, дѣто бѣдѣтъ вече докарани да лѣтуватъ и да се произвежда отъ тѣхъ мѣтко, както и да ги острижатъ.

И друго нѣщо по законопроекта азъ има да кажа. То е за глобата. Азъ не се боя като г. Воденчарова отъ това, че се прѣдвижда по-голяма глоба да се плаща; напротивъ, азъ съмъ на мнѣнието на г. Каранешева и още по-голяма глоба би могло да се тури. Всѣкой трѣбва да отвикне да прави контрабанда. Да скриешъ овце, то значи да крадешъ отъ казната. Който краде, трѣбва да се наказва. (П. Вжжаровъ: Има много ненаказани крадци.) Така щото, много добръ е направилъ г. Министерътъ на Финанситѣ, дѣто иска да има занаярѣдъ по-голямо наказание за тия, които криятъ овце отъ плащане бегликъ.

Може би и нѣкои други бѣлѣжки ще направи по материята, но да не ви отегча, азъ ще си запазя правото да направи това, ако намѣри за добръ, при второто четене на законопроекта.

Е. Начевъ: Г-да народни прѣдставители! Настоящиятъ законопроектъ засѣга само селската маса. Извѣстно е на всинца ви, че ако има нѣкои закони важни за селското население, то е законътъ за поземелния налогъ и настоящиятъ законопроектъ. Тѣ сж два закона, г-да народни прѣдставители, върху които както ние прѣдставителитѣ, така сжко и което да било правителство трѣбва да се замисли. Трѣбва да се замисли, защото ние въ продължение на 25 години всички оплакваме положението на бѣдния, западналия селянинъ, обаче до денъ днешенъ нито едно правителство не се е застѣпило да облекчи положението му така, както би трѣбвало. Азъ нѣма да говоря много за това, защото повечето отъ онова, което трѣбваше да кажа, се изчерпа; обаче, считамъ за длъжностъ да обърна голѣмото внимание на г. г. народнитѣ прѣдставители, че настоящиятъ законъ е много важенъ, а особено на прогресивно-либералната партия, която въ 17-годишната си опозиция много обѣщаваше, и сега е врѣмето, когато ти трѣбва на дѣло да покаже и да направи нѣщо за бѣдния онзи данѣкоплатецъ, за бѣдния селянинъ, който ги е довелъ на червената маса. Вие знаете, г-да народни прѣдставители, че прѣзъ 1901 г., по миналата извънредна сесия, ние тукъ, пакъ съ втората половина на прогресивно-либералната партия, която и тогава бѣше на властъ, тукъ се внесе единъ законопроектъ за данѣка върху земнитѣ произведени. Тогава, когато вие всинца, до дохождането на властъ, викахте противъ народняшката партия, която бѣше направила този данѣкъ отъ 30 на 18 милиона, и азъ, който бѣхъ членъ, бѣхъ малко разкопѣбанъ и мислѣхъ, че народняшката партия е прѣтрупала населението, натоварила го е съ много данѣци, ние тогава, когато бѣхме сезирани съ този въпросъ, намѣсто да облекчимъ земледѣлческото на-

селение, като му намалимъ давнишната, ние вземахме та отъ 18 направихме я на 20 милиона. Днесъ, г-да прѣдставители, съ втория важенъ за селянитѣ данѣкъ се занимаваме — то е данѣкътъ бегликъ, данѣкъ върху овцетѣ. Този данѣкъ се смѣта отъ селската маса за откънѣтъ; той, както казахъ и други оратори, ни е останалъ отъ турицитѣ като наследство, съ него не сме се занимавали до денъ днешенъ. И г. Сарафовъ, Министерътъ на Финанситѣ, е правъ като внесе този законъ за беглика върху овцетѣ. Азъ не съмъ противъ такъвъ законъ, който внесе г. Министерътъ на Финанситѣ, защото, както казахъ и по-рано, трѣбваше да се създаде такъвъ законъ, а не възъ основано на правилищци 25 години да опрѣдѣлиме въ бюджета данѣка върху овцетѣ и козитѣ тодкозъ, колкото ни скимне.

За да не ви отегчавамъ, г-да народни прѣдставители, азъ ще направя едно малко сравнение, за да видите какво плаща единъ селянинъ, единъ, тѣй да се каже, земледѣлецъ и какво плаща единъ гражданинъ, а намъ ви е извѣстно какъ живѣе, какъ се храни селянинътъ и какъ живѣе, какъ се храни и какъ се поминува гражданинътъ. На първо врѣме азъ ще си послужа съ закона за данѣка върху занятията. Вие тамъ ще видите свободнитѣ занятия за прѣвъ пакъ обложени по слѣдующи начинъ. Данѣкъ върху свободнитѣ занятия 2‰ до 20.000 л.; 2‰ отъ чистата печала се плаща; 2‰, забѣжете, не на 100. (И. Гешовъ: За прѣдприемачитѣ е това!) Да, върху дохода; тѣ подпадатъ подъ свободнитѣ занятия. Данѣкъ върху сградитѣ се плаща 4‰ до 5.000 л., 4.5‰ — 10.000 л., 5‰ — 15.000 л. и т. н. Търговскитѣ занятия — 2‰ до 5.400 л., 3‰ — 7.500 и т. н. Служебнитѣ занятия или чиновничитѣ плащатъ 2‰ до 2.400 л., 3‰ до 5.400 л. Сега, нека останемъ туй на страна и нека дойдемъ да видимъ какво плаща единъ земледѣлецъ. Десетѣкъ плаща $\frac{1}{10}$, не отъ дохода, г-да прѣдставители, не отъ това, което е извадилъ чиста печалба, по тамъ вътрѣ е и сѣмето, и работата, и работничътъ добитѣкъ — това на купъ изкарано, което е вземалъ, отъ това нѣщо ще му се вземе десетѣкъ. И какво плаща той? Бегликъ. 200 овци, вземемъ есенно врѣме, едната овца се продава 5 л., 200 овци струватъ 1.000 л. Като вземемъ по 50 ст. бегликъ, колко плаща? 100 л. Или, ако позволи г. министрътъ, да направимъ друга смѣтка, за да не кажатъ нѣкои, че правя криви смѣтки. 100 овци протѣтно врѣме, по 10 л. едната, правитъ 1.000 л.; по 50 ст. бегликъ на овца, правитъ 50 л. Ами дали сж само 50 или сж 100? Върху тѣхъ има врѣхнини, общински, училищни, окръжни и пр. и до денъ днешенъ азъ, който живѣя въ село, имамъ овце и се занимавамъ съ овцевѣдство, още не съмъ чулъ селянинъ да каже колко му е бегликътъ. Защо? Защото съ врѣхнинитѣ, училищни и общински, които сж много тежки, винаги се плаща $3\frac{1}{2}$ —4 гр. на овца — тѣ на грошове смѣтатъ. Така щото,

г-да прѣдставители, както виждате, данѣтъ, който плаща селското население, сравненъ съ данѣка, който плаща гражданското население, е много тежкъ. Азъ ни най-малко не искамъ да укорявамъ нито правителството, нито партията, но ще ви моля да се застъпите много сериозно, както сте обѣщавали, за това население и да го облекчите.

Относително срока, който прѣдвизда г. министрътъ въ чл. 4 на настоящия законъ, а именно, описването да става прѣзъ мѣсець януарий, то е много погрѣшно. Вихъ молилъ г. министра още отсега да заяви, че ще поправи този срокъ, защото го увѣрявамъ, че мѣчно ще прѣмине прѣзъ Народното Сѣбрание и още по-злѣ ще се приеме въ масата. Вие знаете, г-да прѣдставители, че не, както казаха нѣкои, шалтъ или не зная какво вирѣе помежду овцетѣ, но метилтъ е, който вирѣе, — и той е вродѣ туберкулозата, — който хваща овцетѣ, когато ще излизатъ на зелена трѣва прѣзъ мартъ. Дотогава овцата ще се крѣпи, ще живѣе, а дойде ли мартъ, излѣзе ли на зелена трѣва, изведнажъ тази болестъ се обръща на опасна и взема живота на овцата. Сега, г-да прѣдставители, позволява се да взематъ всрѣдъ зима да описватъ овцетѣ! Послѣ, може да ми се възрази, че ще се констатира, ако стане такова нѣщо, ще се състави медицинско свидѣтелство отъ нѣкой фелдшеръ и ще се освободятъ умрѣлитѣ овци отъ данѣкъ. Но това ще бѣде много трудно, много мѣчно за населението. И г. министрътъ, който мисли, че съ това ще може да се спечели много, азъ ще му кажа, че нѣма да бѣде много. Туй нѣма сигурно да бѣде много. Опасността на г. министра, че овцетѣ ще се колятъ прѣзъ януарий, февруарий, туй не е вѣрно. Тогава не се колятъ: тѣ се чакатъ тогава да се разплодятъ, тѣ се чакатъ тогава отъ тѣхъ да се получи рожба, да се добиятъ агнета. Така поставена самата работа, г-да народни прѣдставители, азъ ще моля комисията, която ще се занимае съ този законъ, да приеме, щото описването да започва не отъ 20 мартъ, както бѣше напредъ, но да започва отъ 1 априлий. Нѣма да бѣда азъ за това, както нѣкои искаха много, започването да става на 1 май, но ще настоявамъ да става на 1 априлий, защото дотогава която умре, умира, а която остане, остава.

Сѣбирането на данѣка, по възможности, нека започва на 20 сѣщия мѣсець, защото така и така данѣтъ се сѣбира до 20 юний и тогава никакви екекутивни мѣрки не могатъ да се употребятъ, дотогава се дава доброволно. Защото продажбата на овце става изключително прѣзъ мѣсець априлий и тогава селянитѣ могатъ да получатъ пари; ако захване сѣбирането по-рано, както е тукъ прѣдставено 20 мартъ, прѣсилватъ се селянитѣ и много пакти отиватъ та продаватъ овцетѣ си за нищожна цѣна. Единъ пакъ така, въ интереса на самото правителство е да се не съсипватъ селянитѣ безъ врѣме, да имъ се продаватъ овцетѣ, и въ интереса на самитѣ скотовѣдци е, щото овцетѣ имъ да

бждатъ дадени съ цѣна, и азъ моля този срокъ да се приеме.

Слѣдъ това азъ ще моля както почитаемото правителство, така сѣщо и комисията, а пъкъ и васъ, г-да прѣдставители, щото да приемете да се намали този данѣкъ, да приемете непрѣмѣнно едно намаление поне 10 ст., както го направиха народничитѣ отъ 60 на 50 ст. (Т. Теодоровъ: Отъ 70 ст. на 50 ст.!) Защото не малко и вие сте викали за това население и сте казвали, че ще намалите данѣка му. Вие ако не вземете да намалите тукъ, азъ ви казвамъ, че нѣма на друго мѣсто да помогнете. Тукъ му е мѣстото, тукъ му е цѣрътъ. Азъ прѣдлагамъ и моля да имате прѣдъ видъ въ комисията, щото данѣтъ на овцетѣ да се прѣдвиди 40 ст., а на козитѣ нека бѣде повече, нека бѣде 50 ст. Не съмъ съгласенъ съ г. Воденчарова да бѣде еднакъвъ данѣтъ на козитѣ и на овцетѣ.

Слѣдъ това прѣдлагамъ до 10 овци да се освободятъ отъ данѣкъ. Вие знаете какви бѣдняци има у насъ, г-да прѣдставители; вие знаете, че 10 овци покровителствува и законътъ да не могатъ да се продаватъ за данѣтъ, ни за дългъ могатъ да ги продаватъ сѣдебнитѣ пристави, та трѣбва да се освободятъ отъ данѣкъ 10 овци на бѣдния земледѣлецъ, за да има съ какво да се прѣпитава. Отъ вълната ще може да направи дрехи, за да облѣче дѣцата си, съ млѣкото ще се прѣхрани и по такъвъ начинъ може да живѣе. Прави се по всички облози по нѣщо изключение, обаче тукъ нѣма. Вие виждате, че данѣкътъ върху занятията до 5.000 л. е 2%; оттамъ нагорѣ толкозъ и т. н. Разбира се, и тукъ можете да направите това, ако кажете: овци, който има 20 овци, нека плаща повече отъ овци, който има 5 овци, защото овци, който има повече, повече може да плати, а овци, който има малко, не може да плати и малкото. Това е едно много умѣстно прѣдложение и ще моля комисията да го има прѣдъ видъ. При това нека се има прѣдъ видъ, г-да народни прѣдставители, че намалението на овцетѣ или не дотолкова тѣхното увеличение се дължи на първо мѣсто на разораването на меритѣ. Меритѣ у насъ се унищожаватъ, и азъ съ радостъ посрѣщнахъ думитѣ на г. Димитра Христовъ, който заяви, че трѣбва да се създаде законъ, съ който да се уреди въпросътъ за меритѣ. То е много важенъ законъ, говоря го искрено, и бихъ молилъ било по частна инициатива отъ прѣдставителитѣ, било правителството такъвъ законъ да внесе. Ако не внесе, азъ ви увѣрявамъ, че нѣма да се минатъ десетина години и ние нѣма да разполагаме съ овце. Азъ съмъ очевидецъ, че всѣа година, дѣто има по-добри мери, се унищожаватъ, се разораватъ, защо? Защото нѣмаме такъвъ законъ, а често вие срѣщате дѣвѣ села, едно срѣщу друго, разораватъ меритѣ, биятъ се и даже дохождатъ дотамъ, че се стрѣлятъ. Така щото, обръщамъ вниманието на г. Министра на Финанситѣ, че една отъ главнитѣ причини за намаление на овцетѣ или за неварастването имъ въ по-голямъ

количество е липсата на законъ, който да урежда въпроса за меритъ. Тръбва да бждемъ тамъ най-строги, тръбва законътъ за меритъ изрично да забранява да се не разораватъ, защото това разораване е въ ущърбъ не само на правителството, че нѣма да взема данъкъ, но и на самото население, защото то само не знае какви пакости си прави съ разораването на меритъ. То не знае, че съ разораването на меритъ ще унищожи своя добитъкъ. Вие, които живѣте въ селата, знаете, че прѣди 10—15 години, когато нѣмаше това разораване, имаше здрави и едри волове и добри овце, а сега какво виждаме? Виждаме, че отъ година на година отпадатъ, виждаме, че започватъ воловетъ да ставатъ по-малки, а сѣщо и овцетъ, а това е вслѣдствие на туй, че нѣматъ достатъчно храна, не могатъ да се хранятъ и затова тѣхното здравословно положение се измѣнява и ставатъ дребни. Така щото, тая е първата причина за намалението на овцетъ. Втората причина е голѣмиятъ данъкъ. Както чухте, 100% плаща поземеленъ налогъ селското население, а тѣкъ 100% за бегликъ то е много; сравнително другитъ данъци е много. Дирѣте други данъци. Азъ не съмъ противъ, както каза г. Министърътъ на Финанситъ, за данъка на ракията, безъ която може селянинътъ, обаче безъ това не може. И азъ, като свършвамъ, моли моитъ думи да се иматъ прѣдъ видъ въ комисията.

П. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители! (Отъ крайната лѣвица: Не се чуе!) Искамъ да кажа двѣ думи по законопроекта.

Г-да народни прѣдставители! Въ нашата държава земледѣлието и скотовѣдството сѣ най-главнитъ източници на народното благосъстояние. Земледѣлие безъ скотовѣдство въ нашата държава не може да бжде. Затова, когато създаваме закони за скотовѣдството, винаги трѣбва да имаме прѣдъ видъ и земледѣлието. Съ внесенія законопроектъ се правятъ значителни ограничения на развъждането скотовѣдството въ България, а съ това въ значителна степенъ ще се намали и земледѣлието въ сѣщата. Г-да народни прѣдставители! Неоспоримъ фактъ е, че отъ Освобождението ни дори и донесъ отъ денъ на денъ, отъ година на година повече отъ 20% се намаляватъ овцетъ и козитъ въ България. Азъ това заключавамъ като наблюдавамъ и събирамъ свѣдѣния отъ нашата околия. Хора, които сѣ били главни скотовѣдци, тѣ сѣ заявявали, че сѣ имали по-напрѣдъ по 200—300 овци, а сега нѣматъ нито по 1—2. Причинитъ на отпадъка на скотовѣдството у насъ сѣ много важни, отъ които азъ наброявамъ слѣдующитъ. Главната причина е лошиятъ законъ за горитъ, съ който се отнеха най-добритъ пасбища, отъ които можяха да се ползватъ самитъ скотовѣдци. Второ — зеленицата, тази най-опасна болестъ или най-ужасната причина, поради която отъ денъ на денъ се намалява скотовѣдството. Г-да народни прѣдставители! Вѣрвамъ, извѣстно

ви е, особно на ония, които идатъ отъ селската маса, че отъ денъ на денъ сѣ повече и повече се развъждатъ така нареченитъ селски лихвари или зеленаци. Тѣ даватъ пари подъ лихва на скотовѣдцитъ, когато послѣднитъ имъ обещаватъ, че напролѣтъ ще имъ дадатъ кози или овце съ една нищожна цѣна, та макаръ на пролѣтъта да се яви нѣкой търговецъ, който да дава десеторно по-скѣпо, нѣматъ право да разполагатъ напълно съ своята собственостъ — овцата и козата. Къмъ тия причини се причислява и третата — раздѣленieto на или унищожението на селскитъ задруги, които сѣ кражиглъниятъ камъкъ на нашата държава. Г-да народни прѣдставители! Тамъ, дѣто имаше задруги, имаше винаги тая отрасль на нашето стопанство, имало е скотовѣдство. Но отъ денъ на денъ съ унищожението и намалението на задругитъ виждаме значително да се намалява това скотовѣдство. Именно въ задругитъ, дѣто работната, физическата сила е въ изобилие, дѣто трудътъ на челядта не се цѣни, както се цѣни на всички държавни служители чиновници, а, напротивъ, всѣки е длъженъ да работи дарствено на задругата; нѣму е достатъчно да му се даде залькъ хлѣбъ, както на кучето, и да стои цѣлъ денъ на вихритъ и по байритъ и да излага своя животъ на тѣзи природни влияния. И прави сѣ ония, които твърдѣха, че нѣма никаква полза, че нѣма положителностъ отъ скотовѣдството. Азъ сѣ положителностъ мога да твърдя това, защото и азъ съмъ ималъ щастieto или нещастieto да вкуса отъ сладостта на тази селска идилia, зная какво значи да бжде човѣкъ овчаръ, зная какви сѣ ползитъ и врѣдитъ отъ скотовѣдството; но, въ сѣжностъ, ще ви кажа, че нѣма абсолютно никаква полза за ония стопани, които не сѣ членове на една грамадна задруга. Фактъ е това, че малкитъ задруги или челяди, съ една фамилия, не могатъ да бждатъ скотовѣдци, тѣ нѣматъ смѣтка да дадатъ своитъ 5, 10 или 20 овци на паша на други лица, защото е скѣпо пастирството, защото е скѣпа прѣхраната на овцетъ. И въ такъвъ случай всички се отказватъ отъ да иматъ овце и кози и прибѣгватъ до по-лесното — купуватъ си за облажа по нѣкоя кравичка и друга, и по такъвъ начинъ ние виждаме, че скотовѣдството значително се намалява въ България. Ви трѣбвало да вземемъ съотвѣтствующитъ рационални мѣрки съ прѣмахването на току-що изложенитъ причини, които биха благоприятствували за развитието на скотовѣдството. Като една отъ тия врѣдителни мѣрки е и този законопроектъ, който се прѣдлага за узаконяване. Недавна бѣше, когато народната партия, съзнавайки неоснователността, ако не и прѣувеличеността на тоя данъкъ, прибѣрза и намали данъка на овцетъ, който бѣше 80 ст., на 50 ст., и на козитъ, който бѣше 1 л., направи го 70 ст. Сѣщата партия съ това си законоположение спечели сърцата на всички скотовѣдци, а вие, толкова повече, г-да цанковисти, чле-

пове на прогресивно-либералната партия, трѣбва да направите това намаление, на която партия народътъ възлагаше голѣма надежда, защото много нѣщо му общавахте додѣто да заемете тѣзи пейки и маси. Нѣмамъ за цѣль, г-да, да ругая тази или онази партия, не, но искамъ да имате послѣдователностъ между думитѣ и дѣлата. Туй е едно прѣстѣпление, туй е една деморализация да излизате по изборитѣ прѣдъ народа да му общавате златни гори и планини, а, когато дойдете въ Народното Сѣбрание, да му създавате желѣзенъ хомотъ. (Нѣкои отъ лѣвицата ржкоплѣскаха.) Ние винаги сме приятели на истината и, като такива, идемъ да кажемъ болкитѣ на този народъ. (Нѣкой отъ дѣсницата се обаждатъ.) Вие нѣмате право да говорите, Вие имате патентъ за мълчание и трѣбва да мълчите, г-не. (Д. Манчовъ: При хубавитѣ работи, които изказахте, да не бѣше партизанството!)

Г-да народни прѣдставители! Право ли е, законно ли е, затова защото азъ съмъ селянинъ въ онаи мѣстности, която е планинска, която е гориста, непристѣжна, въ невъзможностъ да се развъжда другъ добитѣкъ, освѣнъ кози, право ли е да плащамъ повече 20 ст., отколкото ти, който имашъ щастieto отъ природата, отъ дѣди и пра-дѣди, да се заселишъ въ хубавитѣ прострѣства на едно плодородно поле? О, г-да! (Смѣхъ.) Вие ще извършите съ този данѣкъ една велика неправда, едно вѣрло беззаконие къмъ този бѣденъ данѣкоплатецъ. И като противозаконенъ този данѣкъ, като несправедливъ и като несществующъ въ никоя държава на свѣта, и никоя данѣчна система не позволява сто на сто да се взема отъ бѣднитѣ данѣкоплатци, скотовѣдци, които сж най-бѣдни и най-диви, и за които просвѣщенiето и всички земни блага сж чужди, а само страданията сж тѣхни, сж имъ присѣщи. Ще кажа още, че по начало азъ съмъ всецѣло противъ този законопроектъ. Ако искате доходи, които сж необходими за поддръжане на държавата, намѣрѣте ги другагѣ: увеличете даждията на разни богатши, които монополизиратъ всичко въ България; нама-лѣте заплатитѣ на чиновницитѣ, и то на висшитѣ чиновници, които, работили-неработили, лѣгатъ да спятъ и заранъ се събуждатъ, за да намѣратъ 20—30 л., когато бѣдниятъ селянинъ, бѣдниятъ скотовѣдецъ, за да добие тия 100 гр., трѣбва да работи неуморно цѣла година, трѣбва да страда, да се мѣчи и да прѣтърпи пай-унизителни прѣкори и безчеловѣчни унижения прѣдъ единъ селски лихваринъ. Но, като виждамъ настроението на бо-линството, че се стреми да прокара този законо-проектъ, който е беззаконие на беззаконията въ България, азъ не мога друго, освѣнъ да моля да се намали до значителна степенъ този данѣкъ, да се уравни данѣктъ на овцетѣ и козитѣ; да се освободятъ отъ данѣкъ най-малко 5 овци и 5 кози, особено на бѣднитѣ сѣмейства, защото и самата държава е съзнала необходимостта отъ тая за-щита, като е прокаратъ законоположение въ чл. 14

на закона за данѣцитѣ, като не позволява държа-вата да секвестира за държавни даждия, именно, 5 овци, 3 кози, 2 вола и т. н. Може ли да бѣде по-несправедливъ данѣкъ у насъ, г-да, отъ този, съ който на овчаря да вземете годишно 50 ст. на агнето, което току-що се е обагнило? (Единъ прѣдставителъ: У насъ взиматъ него.) На агне, казвамъ, защо? Защото то като е на една година, отъ неговото смществуване ще извлѣче ли каква-годѣ полза скотовѣдецътъ? Никаква, абсолютно никаква полза. Най-малко би трѣбвало агне двѣ-годишно, шиле да се обложи, а не както е тукъ; като навърши двѣ години, да се облага за слѣ-дующата година. Каква полза принася туй агне, за което толкова трудъ и старания сж положени отъ скотовѣдѣца, та да се облага съ 50 ст.? Кои сж ония занаяти или търговии, които биха дали та-кава една значителна доходностъ за държавата? Г-да народни прѣдставители! Вие не трѣбва да изпускате изпрѣдъ видѣ, че скотовѣдството не дава малко други търговии, отъ които да не изли-чаме ние и държавата не малка полза, именно, млѣкарството, сиренарството, кожарството и т. н. Именно послѣдната търговия съ кожитѣ на козитѣ дава въ държавата отвѣнъ да постѣпватъ еже-годно милионъ златни левчета, които благоприят-ствуватъ за уравнивѣсяване ажиото въ България и за удовлетворяване значително нуждата въ тър-говията отъ златни пари.

Г-да народни прѣдставители! Защо ви сж тѣзи стремежи, защо ви сж толкова грижи за прока-ването на този законопроектъ? Не за това ли, за да извлѣчете по-голѣма полза за държавната хазна? Не за това ли, да залупите бездѣнната бѣчва на Данаидитѣ — ненаситната хазна, искате да пъл-ните държавната хазна? Да, за това. И виждаме, какъ вие съ този законъ искате да грабните и по-слѣдната пара пакъ отъ онзи нещастенъ селянинъ, който, както себе си, така и всичкото си имане на васъ е далъ, повѣрилъ да го пазите. Но вие какво правите? Отъ една страна, данѣкъ, отъ втора страна, четирикратно му налагате една глоба; и глобитѣ въ България, които възлизатъ на по-вече отъ милионъ лева, сж единъ новъ незаконенъ данѣкъ въ България. Вие виждате тукъ, че се налагатъ 2 л. глоба за всѣко скрито добиче на всѣки скотовѣдецъ. Г-да народни прѣдставители! У насъ много мѣчно се узнава смществуването на тия именно закони; при всичката наредба за глас-ностъ на законитѣ, често пѣти съ цѣли години въ затѣтититѣ краища на България остава не-извѣстно смществуването на този или онзи законъ. Вие, прѣди всичко, трѣбва да се загрижите за да бждатъ на населението извѣстни, пояснени всички нововѣдения, всички приети закони въ българската държава, и тогава всички ония, които би се старали да нарушатъ тия закони, да имъ наложиете из-вѣстно наказание, и то въ случая не въ такъвъ го-лѣмъ размѣръ, какъвто прѣдлагате тукъ. Отъ друга страна, защо идете съ сщия законъ, г-да народни

прѣдставители, да давате едно извѣстно възна-
граждение на стражаритѣ и на държавнитѣ чи-
новници, които сж натоварени съ длъжността да
провѣрватъ добитѣка, или пъкъ на частнитѣ лица,
които сж отишли да прѣдадатъ своя братъ или
сѣсѣдъ. Но, г-да, азъ разбирамъ така длъжността
на всѣки български гражданинъ, че трѣбва да
бѣде стражаръ на фиска на държавата; че всѣки
трѣбва да бѣде стражаръ не чрѣзъ подкупниче-
ство и възнаграждение, но чрѣзъ пълно съзнание
на своя дългъ къмъ държавата и държавнитѣ
учрѣждения да съобщава на властѣта за това или
онова опущение или неизпълнение на този или онзи
законъ. Този методъ е отживѣлъ вѣка си въ всички
цивилизовани държави. Държавата плаща на длъж-
ностнитѣ лица възнаграждение, защото намѣрили,
или по-скоро скроили, че е скрито отъ прѣброя-
ване едно стадо. Имало е такива случаи и
чести сж тѣзи случаи, че длъжностни лица сж
ходили безсѣзнателно да прѣбройватъ. Често пѣти
едно стадо, прѣброено единъ пѣтъ, днесъ тукъ
находяще се, напр. около „Шарения мостъ“, утрѣ
се намира около „Орловия мостъ“ и сега овча-
рътъ заявява, че това е сжщото стадо, което е
било при „Шарения мостъ“; йокъ, казва, това е
ново; налагатъ му глоба и горкиятъ селянинъ
нѣма срѣдства да тича при тоя и при она да се
оплаче и задоволява се съ това положение, да си
плати тая несправедлива глоба. Азъ мисля, г-да на-
родни прѣдставители, че въ обязаностъ на всички
насъ се налага, ако не прѣмахнемъ, то поне съ-
сѣмъ да намалимъ глобитѣ по какви-годѣ нару-
шения на законитѣ на фиска и да привикнемъ бъл-
гаритѣ да съзнаватъ своитѣ обязанности къмъ
държавата и да се прѣмахнатъ всѣкакви възнагра-
ждения на длъжностнитѣ лица, защото на тѣхъ се
плаща за изпълнение на тѣхния дългъ. Отъ друга
страна, ако общинскитѣ кметове или тѣхнитѣ по-
мощници изпълняватъ дарствено службата къмъ
държавата по отношение събирането на тия данъци,
или, по-право казано, провѣрването овцетѣ и ко-
зитѣ, тогазъ, питамъ азъ, защо именно на тѣхъ,
ако би случайно забравили, укрили, или не би съоб-
щили вѣрно числото на овцетѣ на единъ тѣхенъ съсе-
лянинъ, да имъ се налага една глоба отъ 10—60 л.? Такова едно законоположение би могълъ да направи
всѣки другъ, но не и онзи, който е ималъ случай
да се добие до селата и да види, дали е възможно
единъ селянинъ да знае точно числото на овцетѣ
на своитѣ сѣсѣди, на които кѣщията сж единъ частъ
далеко отъ неговата къща. То е доста трудно,
г-да. Има у насъ, особено въ нашата Трънска
околия, села, напр. с. Клисурса, махали разпрѣснати
една отъ друга по цѣли часове. Какво искате да
си знаятъ селянитѣ едни на други, а кметътъ или
кмѣтскиятъ замѣстникъ — на всички числото на ов-
цетѣ и козитѣ, когато едвали се познаватъ по-
между се селянитѣ? Туй е беззаконно! Вие искате
нѣщо невъзможно. Та, азъ мисля, че не би трѣб-
вало да имъ се поставя такава тежка глоба и тази

глоба да не бѣде по такъвъ начинъ обжалвана, без-
апелационно прѣдъ окръжния управителъ, а друго-
яче. Не можеше ли всичкитѣ тѣзи постановления
по глобитѣ да бѣдатъ обтѣжвани прѣдъ сѣдили-
щата, както виждаме, че се обтѣжватъ нѣкои рѣ-
шения или постановления въ този законопроектъ
пакъ прѣдъ сѣдилищата? Ако кметскиятъ намѣст-
никъ или кметътъ е напѣ, нейсе, ще се прости гло-
бата, ще се мине глобата съ опрощение, а ти, г-нъ У,
ако не си напѣ, макаръ уважителни причини да
прѣдставишъ, че не си можелъ да узнаешъ числото
на овцетѣ, за да ти се опрости глобата, ти трѣбва
да платишъ тая глоба, защото нѣмашъ благоволе-
нието на окръжния управителъ. По тоя пунктъ, азъ
прѣдлагамъ, щото глобитѣ, които сж прѣвидени
да се налагатъ на общинскитѣ кметове и тѣхнитѣ
помощници, да се прѣмахнатъ, а, отъ друга страна,
само ако имъ се дава извѣстно възнаграждение, то-
газъ, въ случай на съзнателно опущение, въ слу-
чай на недобросѣзнателно опущение, да имъ се на-
лага глоба, по постановлението за тая глоба пакъ
да бѣде обтѣжвано прѣдъ подлежащия мирови сѣдия.

По чл. 11 има да кажа слѣдующето по отно-
шение срока за прибирането на данѣка. Г-да на-
родни прѣдставители! Извѣстно ви е, особено на
ония, които претендиратъ да сж жарки защитници на
земледѣлцитѣ и скотовѣдцитѣ, особено господата
отъ дѣснищата, извѣстно ви е, че до мѣсецъ априлий
овцетѣ или козитѣ никога не даватъ почти ника-
къвъ приходъ на стопанина-скотовѣдецъ, защото
до туй врѣме почти, особено въ Сѣверна и Западна-
България, трѣбва агнетата или претата да цѣпатъ,
да се хранятъ, защото тогава нѣма храна, никаква
абсолютно храна нѣма. И какво, вие отивате да
искате отъ тоя скотовѣдецъ да ви внесе веднага
по туй врѣме данѣка? Той нѣма тази възможностъ.
И вѣрвайте ме, г-да, да ви кажа: въ нашата околия,
въ мѣстността „Дере-Куле“, поради това старо
законоположение, когато прѣзъ мѣсецъ априлий се
сбиратъ данѣцитѣ, особено беглитѣ, стойността
на маслото става 60 ст. оката — ако искате,
провѣрѣте това. И кой прави това намаление? Лих-
варитѣ и бирниците. Явива се бирникътъ и имъ
прибира добитѣка за данѣцитѣ; хората отиватъ
прѣдъ лихвара, селскиятъ чорбаджия, плачатъ и
казватъ: „ще ти го дадемъ, помъ го избачуваме,
по 3 гр. оката, само и само дай пари да платимъ
данѣка“. Дайте имъ, г-да, възможностъ на хората,
на оголениитѣ скотовѣдци, и тѣ свободно да поди-
шатъ и почувствуватъ, че тѣ сж истински госпо-
дари и членове на свободна България! Затова,
именно, прѣдлагамъ, щото събирането на данѣка
беглитъ да започва отначалото на м. юлий. Тогазъ
всичкитѣ ще сж въ положение своеврѣменно да
изплатятъ тоя данѣкъ.

По чл. 12, по отношение констатирането на умрѣ-
литѣ добитѣци. Тукъ — умишлено ли, или не, не
зная — е прокарано, щото само ония овце и кози
се освобождаватъ отъ данѣкъ... (Чете.) „На умрѣ-
литѣ овце и кози отъ 10 януарий до 1 априлий,

вслѣдствие моръ (еписоотии) и обануване, данѣкътъ се заличава слѣдъ констатиране смъртността "и т. н. Ами, г-да, само тия ли сѣ причинитѣ, които причиняватъ смъртта на козитѣ и овцетѣ? Какво е това? Това значи умишлено да се отбѣгне, щото въ всичкитѣ други случаи земледѣлцитѣ-скотовѣдци да плащатъ данѣкъ за умрѣло. Често пакти има болести, често пакти има такива случаи при малки дѣца-пастири, дѣто позасни малкото дѣтенце-пастиръ, овцетѣ навлизатъ въ нѣкоя пубрака и вѣлцитѣ разкъсватъ и унищожаватъ цѣлото стадо. Тогазъ на тия овце и кози трѣбва ли да взематъ данѣкъ? Азъ мисля, че не трѣбва да се вземе никакъвъ данѣкъ на тия овце. Отъ друга страна, има и други многобройни причини, по които умираатъ много овце, било че пронадатъ въ нѣкоя урва, било че се удавятъ въ нѣкоя вода и пр. Азъ съмъ ималъ такива случаи да видя да се давятъ овце. Понеже овцетѣ сѣ синонимъ на глупостта, ако виждаме нѣкоя голѣма вода и искаме да прѣкараме стадото прѣзъ нея, хвърляме въ рѣката една овца и всичкитѣ други тичатъ подиръ нея; а при такава едно прѣминаване водата, много пакти овце се давятъ. Имало е случай, една овца като падне въ нѣкоя урва, всичкитѣ се хвърлятъ подиръ нея и ставатъ жертва на своята глупостъ. Козитѣ помалко, но овцетѣ особено ставатъ жертва на своята глупостъ. Ставатъ сѣщо разни наранявания и при такива наранявания много овце умираатъ. Трѣбва ли за тия овце да се плаща данѣкъ? Така щото, отъ това законоположение явствува, че Народното Събрание иска да установи едно положение, единъ законъ, съ който да се прибира данѣкъ и отъ умрѣлитѣ кози и овце. А това е несправедливо. Азъ моля да се избѣгне това нѣщо.

При това, г-да народни прѣдставители, всички вие отъ дѣсницата, които може да мислите, да се шегувате на всички тия прѣждеговоривши по тоя толкова важенъ законопроектъ, не бихте имали смѣлостта да излъжете прѣдъ своитѣ избиратели съ тия ухилени лица; тѣ биха ви оплюли, увѣрявамъ ви, които си играете съ тѣхното довѣрие. Освѣнтъ това, би трѣбвало, казвамъ, да се постанови единъ срокъ за покриване давността на нарушението. Би трѣбвало да има опрѣдѣлена една давностъ и да бѣде толкова кратка, както онаа за самитѣ нарушители. Би трѣбвало, казвамъ, да се опрѣдѣли единъ срокъ за обтѣжване постановленията, съ които се налагатъ глоби за извършени нарушения по тоя законъ. Не трѣбва тази давностъ да бѣде обща и голѣма, както въ наказателния законъ, една година. Това е мѣчно да се констатира, мѣчно е да се констатира тия нарушения слѣдъ една година. Би трѣбвало единъ мѣсець врѣме да се постанови, въ което да може да се покрива съ давностъ такава нарушение. При всичкитѣ тия искания и чистосърдечни изявления прѣдъ васъ, азъ мисля, г-да народни прѣдставители, ако вие съзнаете вашето велико призвание и вашето положение, да си получавате 20 левчета

на день, та смѣляли се или говорили, това малко важи, за васъ богаташитѣ; нали си получавате по 20 л. на день ... (Смѣхъ.) Но помислѣте, казвамъ, за тия нещастници-скотовѣдци, които цѣла година не сѣ въ положение да видятъ въ рѣката си 20 л. Никога! Помислѣте и направѣте това, което ви диктува вашата съвѣсть; направѣте това, което диктуватъ не вашитѣ интереси, а интереситѣ на болшинството отъ нашитѣ избиратели. (Ржкоплѣскавъ отъ лѣвицата.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Има думата г. Каравеловъ.

П. Каравеловъ: Подиръ краснорѣчивата рѣчь на г. Вжжарова азъ се отказвамъ.

П. Драгулевъ: Една скромна молба! Моля Народното Събрание да вземе рѣшение да се напечатата тази блѣскава рѣчь на г. Вжжарова. (Подигравателни ржкоплѣскания отъ дѣсницата. — Гласове: Прието, прието!)

Т. Теодоровъ: Да се отбѣлѣжи, че г. Драгулевъ иронично прѣдлага това.

Д. Христовъ: Да се отбѣлѣжи, че искрено го прѣдлага!

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля тишина, г-да народни прѣдставители. Има думата г. Кирковъ. (Гласове: Часътъ е 7!)

Г. Кирковъ: Дѣдо Цанковъ казва, че часътъ е 7.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Часътъ е 7; но имаме врѣме до 8 да говорите.

Г. Кирковъ: Г-да народни прѣдставители! Ако взехъ думата, то е само да мотивирамъ гласуването на нашата група. Обаче, не мога да избѣгна изкупението да направя една-двѣ забѣлѣжки. А именно, поводъ ми дава да направя тия забѣлѣжки рѣчьта на г. Мирски и пламенната рѣчь на г. Вжжарова. (Смѣхъ. — М. Маджаровъ: Не бѣше смѣшно!) Г-нъ Мирски, като отговаряше на г. Драгисева, а именно, кого ние прѣдставяваме като народни прѣдставители, изказа тази мисль, която е написана и въ конституцията, че ние прѣдставяваме цѣлия български народъ, цѣлокупния български народъ. Казахъ, че въ конституцията тѣй е написано, но много нѣщо, написано въ конституцията, е една ирония. И че това, което е написано въ конституцията, не отговаря на истината, за доказателство служи самиятъ този законъ сега. 25 години подредъ да се налага единъ данѣкъ, безъ да има законъ за туй, е едно доказателство, че Народното Събрание не прѣдставлява цѣлокупния български народъ. Характерно е, наистина, защо въ продължение на 25 години — (К. Мирски: На 20 години!) нека е на 20 години — единъ данѣкъ се налага, безъ да възбуди въ партиятъ, въ пра-

вителищата извѣстно съмнѣние или извѣстно желание да се прѣмахне той. (Д. Христовъ: По традиция!) Трѣбва да се обясни съ туй, че отъ 20 години насамъ тѣзи, които и тогава сж казвали, както и сега, че прѣдставляватъ цѣлокупния български народъ, не сж го прѣдставлявали. А не сж го прѣдставлявали затуй, защото това мълчешката облагане 20 години съ такъвъ остарѣлъ данѣкъ трѣбва да е било въ интереса на тѣзи, които сж те наричали прѣдставители на българския народъ, врѣбва да е било въ интереса на извѣстни хора съ България, които сж жумѣли и сж гледали прѣзъ прѣсти на законитѣ.

Д. Драгиевъ: Г-нъ Мирски е билъ единъ отъ тѣхъ!

К. Мирски: При гласуването на бюджета всѣка година е ставало!

Г. Кирковъ: Азъ бихъ ви попиталъ, ако тоя данѣкъ бѣше такъвъ единъ данѣкъ, който би засегналъ нашето богато малцинство, би ли той сжществувалъ една минута, ако не е узаконенъ? Не, никой нѣтъ. (К. Мирски: Всѣка година е правенъ законъ за това!) А туй се обяснява съ това, че този данѣкъ е насоченъ да обложи грамадното мнозинство отъ българския народъ, и като насоченъ тамъ, малцинството у насъ е нѣмало защо да се безпокои, мълчало си е тѣй, както е мълчало за десетѣка, за поземелния налогъ, който тѣй сжщо, макаръ че мнозина отъ васъ, и всички даже, когато говорите, както и г. Вжжаровъ пламенно, тѣй сжщо и други говорѣха, че тѣзи данѣци сж остарѣли, че били архаични, че отъ турско врѣме останали, обаче партиитѣ, къмъ които принадлежатъ тѣзи господа, 20 години мълчешката ги облагаха.

К. Мирски: Не е вѣрно, че мълчешката! Всѣка година е дебатирано и е правенъ законъ да се вземе ту повече, ту по-малко! Трѣбва да знаете законитѣ.

Г. Кирковъ: Ние знаемъ много добри закони. Искамъ да кажа, че това, което вие казвате, показва, че Народното Събрание не е билъ изразителъ на волята на цѣлокупния народъ, защото, ако бѣше изразителъ, безъ съмнѣние, нѣмаше да остави единъ архаиченъ, старъ и несправедливъ законъ и нѣмаше да допусне 20 години да се облага единъ данѣкъ, за който нѣма законъ. Вѣрно ли е това, г-нъ Мирски?

К. Мирски: Законътъ, който опрѣдѣля данѣка, е бюджетътъ. Дѣ е законътъ, който опрѣдѣля заплатитѣ на чиновницитѣ? То е бюджетътъ.

Г. Кирковъ: Нали въ конституцията е казано, че никой данѣкъ не може да се облага безъ законъ — нали така?

К. Мирски: Да.

Г. Кирковъ: Като е така, какъ той сжествува 20 години безъ да има законъ?

Д-ръ П. Ношковъ: Отъ турско врѣме сжествува.

К. Мирски: Въ бюджета се прѣдвжжда.

Г. Кирковъ: Бюджетътъ е законъ, който почива върху законитѣ.

К. Мирски: Рѣшенията върху бюджета сж закони.

Г. Кирковъ: За такъвъ единъ данѣкъ, ако отидете да се оплатите въ сжда, или когато властитѣ ви поискатъ тоя данѣкъ, ако отидете въ сждилищата, не вѣрвамъ да се намѣри сждилище, което да ви осжди, защото този вашъ бюджетъ, този параграфъ отъ 5.000.000 л. не почива на никакъвъ законъ.

К. Мирски: Не е така!

Д-ръ П. Ношковъ: Позволѣте ми една бѣлѣжка. Почива на законъ, а той е турскиятъ законъ, а турскитѣ закони, доколкото не сж отмѣнени отъ българскитѣ, сж въ сила: напр., законътъ за земитѣ е въ сила, защото не е отмѣненъ.

В. Димитровъ: Прѣпорѣчвамъ Ви на министерството да Ви вземе за юристконсултъ, г-нъ Ношковъ!

Д-ръ П. Ношковъ: Той е останалъ отъ турско врѣме.

Г. Кирковъ: Тогазъ ще излѣзе така: по турския законъ имотитѣ въ България бѣха собственостъ на Султана. Така ли е? Въ турско врѣме собствеността и земята се четѣше като собственостъ на Султана, а понеже такъвъ законъ нѣма у насъ, слѣдователно, и сега още земята е собственостъ на Султана. Както виждате, само линията на Хиша е на тая държава.

К. Мирски: На държавата!

Д-ръ П. Ношковъ: Г-нъ Кирковъ! Общо правило е, че турскитѣ закони, доколкото не сж отмѣнени отъ българскитѣ, сж въ сила, сж задължителни и за българската държава. Затова недѣйте прави упрекъ, че тоя данѣкъ е събиранъ безъ законъ.

Г. Кирковъ: Искамъ да кажа, самиятъ фактъ, че такъвъ данѣкъ сжествува 20 години, е едно доказателство, че този данѣкъ е въ полза на извѣстно малцинство, което се е прѣдставлявало въ Камарата, наричало се е болшинство и е мислило, че прѣдставлява голѣмото мнозинство отъ българския народъ; инакъ не може да се обясни. Азъ

повтарямъ да кажа, че ако такъвъ единъ данѣкъ коснуваше богатитѣ хора у насъ, както е случаятъ съ патента, сигурно е, че половинъ минута не би го търѣли, сигурно е, че той би изчезналъ и министерството би отишло надолу съ главата; но понеже се отнася — до кого? — до селянията, отнася се до грамадната маса, която плаща и десетѣка, ти ще плаща и беглика. Понеже то мѣлчи, понеже отъ всички групи, отъ всички съсловия у насъ то е това съсловие, което най-много търпи и което най-лесно се залѣгва, — напр. отъ Дѣда Цапковъ много лесно се залѣгва, — то затова 20 години се е карало и това население не е вдигнало глава. Сега, обаче, много върна бѣше мисълта на г. Драгиева: когато се почувствува, че въ това население има извѣстно недоволство, че въ това население почва да има извѣстно съзнание, поне за малкитѣ правдини, които могатъ да го гарантиратъ, да го избавятъ отъ тази бели, тогава, безсѣмѣнно, правителството съ това нищо друго не върши ново, а новото само е туй, че това, което 20 години мѣлчешката се е признавало, се възвежда въ степенъ на законъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Съ измѣнения.) Да, съ подробности при прилагането, но принципътъ на този законъ се узаконява. Ето този принципъ, който лежи въ основитѣ на този законъ, ние не можемъ да приемемъ. И не можемъ да го приемемъ прѣди всичко затуй, защото той е несправедливъ. Несправедливъ е затуй, защото тукъ имаме работа съ два собствено обекта на облагане: ние имаме овцевѣдство, взето като търговия, и овцевѣдство или просто владѣние отъ извѣстни селски стопани, които не вършатъ търговия въ такава смисълъ, както онѣзи, които вѣдятъ и търгуватъ съ овце. Облагането, обаче, е еднакво и за единъ земледѣлецъ, дребенъ стопанинъ, който има 4—5 овцици, които сж допълнение къмъ неговото стопанство, и еднакво за онзи, който владѣе бюлюци и който върши търговия съ овце. (И. Вобековъ: Той плаща и патентъ.) За овцетѣ ние не знаемъ дали плаща патентъ. (Министъръ М. Сарафовъ: Плаща, плаща.)

По-рано правѣха извѣстни смѣтки, колко е чистиятъ доходъ. Всички тии смѣтки иматъ въ основита си нѣщо върно, и то е туй, че дѣйствително овцетѣ, признати като неотемлена частъ на стопанство, не даватъ собствено никакъвъ приходъ. И ако тѣ даватъ нѣщо, то е затуй, защото въ нашето селско стопанство, сега както е, не се държи смѣтка нито за труда, нито за това, което се дава за храна. Женитѣ работятъ, защото иначе ще трѣбва да стоятъ празни; въобще, нѣма оцѣнка на труда. Тѣй щото, така се обяснява защо ужъ тѣ даватъ приходъ. Тѣ имъ служатъ за прѣхрана, или за изкарване на суровъ материалъ, като вълна. Но взети отдѣлно като търговия, овцетѣ, несѣмѣнно, даватъ извѣстенъ приходъ. Ако вземете да направите нѣваква разлика между овцетѣ, като търговия, които даватъ, безсѣмѣнно, единъ доходъ,

и овцетѣ при малкитѣ стопанства, ще намѣрите, че сжествува голѣма разлика. Вие, обаче, ги облагате еднакво. Това е едно.

Второ. Смѣткитѣ, които се изнесоха тукъ, показватъ още и друго, че този данѣкъ въ сравнение съ другитѣ данѣци, като направимъ изключение на поземелния данѣкъ, е данѣкъ въ висока степенъ несправедливъ въ тая смисълъ, че облага много високо. По една моя смѣтка, по данѣка бегликтъ пада се 17% върху една овца. Азъ направихъ смѣтка съ една овца, а не съ 100, колко струва ти, какви разноси има за поддържането ѝ и въ края на краищата излиза, че единъ селянинъ, който има овце, плаща 17% на държавата

Министъръ М. Сарафовъ: Върху прихода или върху капитала!

Г. Кирковъ: Върху прихода.

Министъръ М. Сарафовъ: Значи, Вие принавате, че овцевѣдството е доходно.

Г. Кирковъ: Чакайте да Ви кажа. Само по себе си взето, овцевѣдството дава доходъ, защото минава въ категорията на стокитѣ. Тѣй взето, казвамъ, отъ дохода като отдѣлна търговия, ще може да се говори за облагане; но взето като допълнително нѣщо въ стопанството, като придатѣкъ, не може да се облага на това основание, защото и тѣй аслж отъ дребния земледѣлецъ се плаща вече нагорѣ отъ 10%. Прибавѣте къмъ тия 50 ст. отъ беглика още и другитѣ върхнини и вие ще достигнете нѣщо около 20 ст. Сега вие какво правите? Вземате едно цѣлостно стопанство, което е земледѣлческо и скотовѣдско — защото, пакъ казвамъ, дребнитѣ земледѣлчески стопанства не могатъ да бждатъ раздѣлени само на земледѣлчески и само на скотовѣдски, това е едно цѣло, — и това цѣло вие го раздѣляте на два прѣдмета, които сж тѣсно свързани помежду си, и облагате и чисто земледѣлческото, което е въ свръзка съ другото, и чисто скотовѣдското.

Д. Христовъ: Единъ въпросъ, ако ми позволите. Прѣдставѣте си, напр., че би се обединили всички налози, които падатъ върху селското население, и би се въвелъ единъ общъ данѣкъ, когато се опрѣдѣли оцѣнката на едно селско стопанство, ще ли се иматъ прѣдъ видъ и скотовѣдството и земледѣлието?

Г. Кирковъ: Естествено ще се иматъ

Д. Христовъ: Слѣдователно, тогава ще бждатъ обложени и едното, и другото! Второ. Не забравяйте друго нѣщо, че у насъ данѣцитѣ сж помалко върху прихода и капитала, колкото данѣцитѣ върху труда.

Г. Кирковъ: Г-нъ Христовъ! Ако Вие вземете стопанската единица, земледѣлческата, и я об-

ложите по нейния доходъ, облагането ще бжде съвсѣмъ друго отъ това, съ което сега се облага тя, разчленена на скотовъдска и земледѣлческа. Нездѣйте мисли, че по-нататъкъ ще получите еднаква сума отъ тия двѣ събираеми. Това не е вѣрно. Сега защото е раздѣлена на двѣ събираеми, затова държавата получава по-голъми приходи, но ако се вземе единъ приходъ вѣнъ отъ туй, че той не е стабиленъ, ако се вземе като цѣла единица и слѣдъ това елементитѣ, които влизатъ въ нея, се взематъ въ съображение при облагането, безсѣмъно е, че вие ако вземете поотдѣлно, на всѣка една отдѣлна единица ще бжде по-леко; общата сума, обаче, която ще имате, ще бжде по-голъма, защото тогава ще се внесе равномерностъ, тогава вие нѣма да облагате еднакво този, който владѣе 5 или 10 декара, и онзи, който владѣе 500 или 1.000 декара. Ще има, слѣдователно, една градация, една равномерностъ въ облога; значи, ще вземете отъ всѣка стопанска единица при това състояние, което има отъ чистия доходъ. Сега, обаче, вие на калпакъ вървите, — на глава, безъ да правите смѣтка дали този доходъ, който вие облагате, за сѣга различни глави. Облагате този, който се занимава съ скотовъдство като търговецъ, еднакво съ онзи, който се занимава съ земледѣлие и скотовъдство, които съставляватъ цѣлостта на стопанската единица. Значи, бѣдниятъ селянинъ, който има 15—20 декара земя и който има 5 овци, които съставляватъ неотемлена частъ отъ неговото стопанство, облагате го тѣй, както облагате онзи, който владѣе 200, 300, 1.000, единъ бюлокъ овце. А това е много важно. И понеже болшинството отъ данъкоплатцитѣ у насъ сѣ именно дребни стопани, затова този данъкъ лѣга върху тѣхъ, затова имъ тегне и затова, естествено е, въ селското население откопъ е съществувало недоволство, а сега е по-голъмо, отъ този данъкъ, макаръ че има такава дълговрѣмenna традиция още отъ турско врѣме. Но въ турско врѣме се е вземалъ съвкупно съ десетъка.

П. Каравеловъ: Не е истина!

Г. Кирковъ: Както ви обясни г. Мирски, той произтича отъ него.

Министъръ М. Сарафовъ: То е теорията само.

Г. Кирковъ: Овцетѣ се смятатъ като доходъ отъ земята. Нали ви обясни г. Мирски?

П. Каравеловъ: То е вѣрно като принципъ, но все таки отдѣлно се взема.

Г. Кирковъ: То е работа на техниката, на финансовата администрация какъ си разпрѣдѣля труда, но излизатъ отъ теорията, че овцетѣ се взематъ като продукти отъ земята. Сега, обаче, не е така. Принципитъ е запазенъ, обаче станало е слѣдующето измѣнение, както е станало и съ десетъка. Де-

сетъкътъ се обръща въ пари, въ поземеленъ налогъ, и овцетѣ почватъ да се облагатъ съ специаленъ данъкъ въ пари. Било е врѣме, когато отъ овцетѣ се е вземало на десетъ една; слѣдъ това въ извѣстенъ периодъ врѣме се е дошло да се облага поотдѣлно всѣка глава и, най-сетнѣ, както е днеска у насъ и както е било въ турско врѣме въ послѣднитѣ години, става въ пари, въ извѣстно число стотинки или грошове върху всѣка отдѣлна глава. Това, именно, е началото на разрушението на натуралното селско стопанство, когато вече почватъ да се отдѣлятъ тѣзи тѣсно свързани елементи на селско-стопанската единица, когато почва да се разлага, и държавата, ползувайки се и съдѣйствувайки за нейното разлагане, почнала да облага отдѣлно. Тѣй е случаятъ съ общинитѣ въ Русия, тѣй е случаятъ пакъ въ Русия съ чифлишкитѣ имоти или съ тогавашното тѣй наречено крѣпостничество, че държавата се е стремела, именно ползувайки се отъ процеса на разлагането на тази единица, да облага всѣки човѣкъ поотдѣлно, когато по-прѣди облагането е било колективно, т. е. облагали сѣ цѣлата единица съ толкова и толкова данъкъ, а слѣдъ това, раздѣлена на части, всѣка частъ плаща отдѣлно и държавата получава повече. Това е реформата, за която обичаме много да приказваме, че великиятъ руски царъ извършилъ велико дѣло, голѣмо благодѣяние, като освободилъ селинитѣ отъ крѣпостничеството. Това е фискална реформа, много скъпствена за Русия, обаче даде въ резултатъ, че руската хазна получи повече, отколкуто по-рано, защото руската хазна можеше да облага всѣкиго поотдѣлно, както е у насъ сега, а не да плаща руската селска община опрѣдѣлено количество, да кажемъ, 1.000 рубли. Слѣдъ това, като ги раздѣли на отдѣлнитѣ данъкоплатци, ще вземе 1.500—2.000 рубли; значи, има извѣстна смѣтка.

Но както казано, понеже данъкътъ, за който е дума, съществува отъ 20 години, понеже въ принципъ, въ началото си той е единъ несправедливъ данъкъ, освѣнъ това единъ данъкъ, който не може да се похвали съ извѣстна стабилностъ; отъ друга страна, този данъкъ, съвкупно взетъ съ поземелния налогъ, съставлява, споредъ нашето дълбоко убѣждение, една прѣчка за економическото развитие на страната, — ето защо ние не можемъ да гласуваме за този данъкъ, който сега се узаконява, а ще гласуваме противъ.

К. Мирски: Г-нъ Кирковъ, позволѣте ми да Ви направя една бѣлѣжка. Защо туй лѣто, когато правѣхме бюджета и бѣше казано по еди-колко лева на овца и коза, вие мълчахте?

Г. Кирковъ: Въ моята рѣчь азъ казахъ, че вие облагате съ единъ данъкъ, който даже не е узаконенъ. Вземѣте моята рѣчь и вижте!

П. Каравеловъ: Азъ искамъ да кажа нѣколко думи за формалноститѣ, за които тукъ се говори.

Прѣди всичко, по моето мнѣние, г. Ношковъ е правъ, че всички турски закони, неотмѣнени формално отъ насъ, сж дѣйствующи. Тѣй е рѣшено отъ Великото Народно Събрание въ Търново. (Д. Цанковъ: Потвърдихме го и въ Народното Събрание!) Но г. Ношковъ не е правъ въ друго отношение, че има прескрипция: веднажъ издаденъ по сѣщата материя законъ отъ насъ, той унищожава вече турския законъ. Колкото и да е кратко-врѣмененъ такъвъ единъ законъ, той унищожава турския законъ и унищожава го завинаги. (Г. Кирковъ: Безсмислено!) Законътъ за беглика отъ 1880 г. унищожи вече турския законъ — той не съществува. Сега, дѣйствително, законътъ отъ 1880 г. е мой, по той бѣше само за една година. Естествено, можаха да считатъ нѣкои, може би, справедливо, че такъвъ законъ нѣма, но на тоя законъ има допълнение. Държавниятъ съвѣтъ, който се считаше у насъ за държавно учрѣждение, и неговитѣ закони съществуватъ до день днешенъ. (Отъ дѣсницата: Законътъ за чиновницѣтѣ!) Законътъ за пѣтната повинностъ е тоже отъ тѣхъ и не е какъвто би трѣбвало да е. Има много още такива закони, които сж отъ държавния съвѣтъ, и ние ги признаваме, а така сжщо е и съ правилника за беглика. (К. Мирски: Законодателно тѣло!)

Подирѣ, това, което се възбуди отъ г. Киркова, дали е възможно да считаме, че бюджетътъ, който се вотира всѣка година, установява данъчните закони. (Г. Кирковъ: Азъ не го смѣтамъ!) Така сжщо е и съ бюджета, който има приходна и разходна частъ и, подирѣ, обща частъ. По моето мнѣние, тая обща частъ, която вотираме, дава право на правителството да събира данъци и да харчи пари. Безъ такъвъ единъ актъ министерството поне нѣма право нито да събира данъци, нито да харчи. Цомъ бюджетъ има и се упоменаватъ размѣритѣ на единъ данъкъ, менѣ ми се струва, че... (К. Мирски: И размѣритѣ има!) Да, размѣритѣ като сж опрѣдѣлени, то е доста. Виждате, ние сме запазили това, когато сж увеличавани или намалявани размѣритѣ. Може би, Вие сте правъ, че по-хубаво е да имаше законъ формаленъ, но това не е било направено. Това е една проста случайностъ или, ако щете, немарливостъ, а никакъ не, както твърди г. Кирковъ, необичане народа. Считало се е, че има законъ формаленъ, и дѣйствувало се е по-нататѣкъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Отъ 1882 г. е правилникътъ и оттогава тѣй върви.

П. Каравеловъ: Просто казано, това всичко е станало по немарливостъ. Никой не обижда никого, можете да укорявате министерствата въ невѣжество, но не и въ желание да се експлоатиратъ сиромаситѣ.

Г. Кирковъ: Туй е защита на собствени интереси.

П. Каравеловъ: Азъ Ви давамъ честна дума, че едвали нѣкой министъръ е мислилъ така.

Г. Кирковъ: Не министритѣ.

П. Каравеловъ: А Вие мислите, че ако министритѣ не сж мислили, депутатитѣ сж мислили? (Смѣхъ.) Азъ ще ви кажа, че чиновницѣтѣ въ Министерството на Финанситѣ възбудиха въпроса за че нѣма формаленъ законъ и дали легално се взема данѣка, а не депутатитѣ. Никой отъ депутатитѣ не е обърналъ внимание. Въ това бждѣте увѣрени: менѣ говориха чиновницѣтѣ въ министерството прѣди Вие да се вълнувате тукъ.

Я. Сажзовъ: Я ги попитайте защо сега се вълнуватъ!

П. Каравеловъ: Азъ пакъ ви казвамъ, че едвали интересътъ е подкарвалъ да се дѣйствува тѣй или иначе. Въ Българскитѣ Народни Събрания можемъ допусна да сж се вършили глупости, но не и че тѣ сж били злонамѣренъ резултатъ на интереси. Никому не е дохождало на умъ, че може нѣкой да се съмѣтва въ законността на данѣцитѣ. Ето това е истината, а не че нѣкои искали да покровителствуватъ буржоазията или пролетарията.

Г. Кирковъ: Прѣдставѣте си, че е нѣкой законъ, който закача богатитѣ; мислите ли, че би съществувалъ една минута? Нѣма да съществува.

Д. Христовъ: Има богати хора съ 10.000 овце, г-нѣ Каравеловъ. А пѣтъ които иматъ по-малко овце, по-добрѣ сж отъ тѣхъ!

Я. Забуновъ: Тѣ сж единици!

Д. Христовъ: Евтина демагогия ще продаваме!

П. Каравеловъ: Въпросъ ставаше за това: колко се плаща. Менѣ ми се показва странна смѣтката. Данѣкътъ у насъ е простъ. Ние вземаме за пашата. (Д. Драгиевъ: Много села нѣматъ мери, г-нѣ Каравеловъ!) Да ви кажа какъ е произлѣзълъ. Въпросътъ е, че турцитѣ сж искали да обложатъ всичко, което е могло да се обложи. Тѣ сж обложили земята и сж вземали десетѣкъ. Конетѣ не сж обложили, защото работятъ. Не сж обложили и кравитѣ и воловетѣ, и главниятъ образомъ тѣхъ не сж обложили затова, защото тѣхниятъ трудъ влиза въ оранѣта. Отъ овцетѣ не сж вземали нищо и сж рѣшили и отъ тѣхъ да взематъ. Въ началото и отъ свинетѣ. Най-напрѣдъ сж вземали въ натура, послѣ въ пари го прѣвърнали. Сега азъ допушамъ, че дѣйствително налогътъ може да бѣде по-малко. Да разсѣждаваме съвършено абстрактно. Но едно ще ви кажа, че и въ Европа би ни позавидѣли, ако би се намирали въ сжщото положение: да не плащатъ за папа, както у насъ. Защото у насъ всѣки може да пасе стадата си въ меритѣ прѣзъ всичкото врѣме на годината и всѣкъждъ кждѣто ще.

Д. Драгиевъ: Позволѣте ми, г-нѣ Каравеловъ. Ето сега имъ продаваме меритѣ.

И. Воденчаровъ: Нѣма свръзка съ това!

Д. Драгиевъ: И ще имъ взематъ сетнѣ бегликъ.

П. Каравеловъ: Вие казвахте, че се намаляватъ овцетѣ, което не е истина.

Д. Драгиевъ: Цитирахъ ви цифри, които вземахъ отъ Министерството на Финанситѣ.

Я. Забунувъ: Ама нѣма и увеличение.

Д. Драгиевъ: Сѣ около 7.000.000 сж.

П. Каравеловъ: Бегликътъ е сѣ единъ и сжцъ, който се взема отъ сжщитѣ овце: нѣма намаление, но нѣма и увеличение. (Гласове: Чрѣзъ укриване може да има!) Въ всѣки случай 50 ст., които се плащатъ за една овца, за да пасе, не е толкова страшно, тѣмъ болѣе че у насъ данъкътъ на овца се намали, когато цѣната ѝ не се е намалила. Ето защо азъ не така лесно бихъ намалилъ или унищожилъ тоя данъкъ — и казвамъ го открито, макаръ да знаа, че ще ме укоряватъ нѣкои агитатори, че не обичамъ народа и че искамъ увеличение на данъцитѣ.

Д. Драгиевъ: Сѣ таки данъкътъ е безобразенъ.

П. Каравеловъ: Всѣки данъкъ е безобразенъ.

Прѣдседателствующъ А. Франтя: Моля, г-нъ Драгиевъ, не прѣсичайте оратора!

П. Каравеловъ: Азъ не отричамъ, че данъцитѣ изобщо сж безобразни, а нашитѣ сж най-безобразни; тѣ сж остатъкъ отъ варварскитѣ врѣмена, отъ варварскитѣ народи. А какъ е станало за беглика надъ козитѣ, че е по-голямъ отъ она надъ овцетѣ, азъ ще ви обясня малко. Това увеличение сжмъ азъ измислил и ще ви кажа мотивитѣ си, защото чухъ, че нѣкои мотиви, които се наведоха тукъ, сж слабички. Всички увѣряватъ, че съ три кози може да помине човѣкъ. Това показва, че трѣбва да се плаща повече, щомъ има повече приходъ отъ тѣхъ. Послѣ, приплодѣтъ на козата — козлето, на което кожата струва нѣколко пкти повече отъ агнешката, струва, тѣй да се каже, по-скжпо на страната, защото за отхранването му се унищожава частъ отъ общото богатство на страната, горитѣ, които много страдатъ отъ козитѣ, и тая е главно причината, задѣто турихме на козата по-тежкъ данъкъ. Въ всѣки случай, овцата се облага съ 50 ст., козата 60 ст. и това не е много. Козитѣ още унищожаватъ горитѣ. (И. Василевъ: Не ги пуцатъ сега въ горитѣ да пасатъ!) Това на дѣло си е така — пуцатъ ги. Навсѣкждѣ, когато трѣгнешъ, виждашъ кози пасатъ. Ако за овца се плаща 50 ст., за коза може да се плаща 60 ст. — това не е голѣма сума. Помнѣте, че не е тѣй лесно да се унищожаватъ сжществующи вече данъци, дори и лоши да сж, ако не се намѣрятъ по-рано други, съ които

да се замѣнятъ. Отдѣ ще се взематъ тогава пари, за да се замѣсти доходътъ? Нали трѣбватъ пари, за да се посрѣщатъ разноситѣ на държавата?

Я. Сакжзовъ: Да се обложатъ лихварскитѣ капитали!

П. Каравеловъ: Охъ, тѣзи лихварски капитали! Азъ ги нѣмамъ, за да се оплаквамъ. Нѣма въ България голѣми капитали, за да се облагатъ. Искрено трѣбва да желаемъ всички да обогатѣятъ въ нашата страна. И трѣбва да гледаме да облагаме всички, та ако не увеличаваме, поне да не намаляваме повече. Ако се повдигне богатството, ще плащатъ повече. Азъ съмъ убѣденъ, че 50 ст. бегликъ за единъ селинитъ, когато разбогатѣе България, ще бѣде малка работа.

И. Георгиевъ: Но да се обложи на агне, а да остане овцата капиталъ.

П. Каравеловъ: Азъ пѣкъ да ви кажа най-рационалното. Вие мислите, че 4 милиона приходъ отъ овцетѣ сж много. Тогава елате да обложимъ съ тоя данъкъ меритѣ — сир. папнитѣ на добитѣка. Азъ съмъ убѣденъ, че г. министърътъ нѣма да има нищо противъ. Азъ съмъ дори убѣденъ, че тогава хазната ще получи повече, и тогава още повече ще викате. (Гласове: Съгласни! — Е. Начевъ: Въ Сърбия е на меритѣ.) Да, защото ние имаме мери много. Ако турите само 10, или 15 ст. на декаръ, ще видите кждѣ ще отиде. Ако щете, 20 ст. Азъ не съмъ гледалъ скоро смѣтка, но приблизително е толкозъ. Азъ даже да ви кажа, задачата не е тамъ. Задачата е, ако разбогатѣе България, както трѣбва, и бегликътъ, и десетъкътъ да станатъ мѣстни данъци, да се поддържатъ всички мѣстни нужди отъ тѣзи данъци. Да станатъ общински и окръжни. И тогава, ако плащатъ повече, ще плащатъ за себе си и нѣма да се карате.

Д. Христовъ: Това направи Микелъ въ Прусия.

П. Каравеловъ: Да, това направи Микелъ, но ние не можемъ сега да го направимъ. Вие виждате колко даватъ желѣзницитѣ тамъ.

Д. Христовъ: Азъ потвърждавамъ Вапитѣ думи.

П. Каравеловъ: Европейски економисти има, които се съгласяватъ въ едно, че понеже този данъкъ не може да бѣде равномеренъ, то да го направятъ мѣстенъ. И въ Франция Леонъ Сей и други сж на мнѣние, да стане той мѣстенъ данъкъ. Но тѣ могатъ да го направятъ сравнително съ голѣма леснина. Ако можехме да обогатѣемъ, да го намалимъ или да го прѣвѣрнемъ въ мѣстенъ, ще бѣде хубаво. Тогава ще се освободимъ отъ всички тия октроа, кантарие и всѣка община ще плаща за себе си. Но сега не сме въ такова положение. И азъ да ви кажа по съвѣсть не мога да

се съглася да се изхвърли този данък или да се намали. Нито едното, нито другото приемамъ. Не приемамъ и онова предложение, което предлагаше г. Мирски, което е тоже сериозно: да освободимъ нѣколко овце отъ данъкъ. Азъ нѣмамъ нищо противъ това, но ето ~~злато~~ ~~жълтъ~~ е. Какъ ще направите практически това? (Д. Драгиевъ: И турцитѣ сж освобождавали: на по-малко отъ десетина овце не сж вземали.) То е сѣ едно, ако нѣкой вземѣше да предложи на Народното Събрание такова нѣщо. . . (Не се чува.) Азъ съмъ увѣренъ, че ще се съгласятъ всички по-разумни хора да се освободятъ 3—4 овце, но не може да се направи, защото какъ ще спрете да не ставатъ злоупотребления? Тѣ се представяватъ кротки и тихи, но ще ни излъжатъ. Така щото, това азъ считамъ, че нѣма да бѣде възможно, та по-добрѣ е да останемъ закона въ такъвъ видъ, въ какъвто го заваря правителството, а пъкъ за ония прибавки, които е направилъ сега министърътъ, азъ съмъ тоже съгласенъ, че не сж сериозни, че нѣкои не само не сж полезни, но положително сж врѣдни. Какво ще направимъ, напр., съ срока за прѣброяването? Всички тия работи да ги подобримъ, колкото можемъ, и послѣ да видимъ не можемъ ли да замѣстимъ отсъствающитѣ данѣци съ нѣщо по-добро. И по срока на описването и по всички второстепенни въпроси, вѣрвамъ, че ще се споразумѣемъ въ комисията.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Мнозина говориха тукъ, които нѣматъ овце, и азъ понеже нѣмамъ, нека ми се позволи да поговоря. Единъ говориха, може би, искрено, други за реклама и за демагогство — азъ не мисля това да права. Най-хубаво обсъди закона г. Воденчаровъ. Той го обсъди на прѣстранно и почти въ всичкитѣ негови пунктове доказа неговата несъстоятелност. И азъ мисля, че ако г. Воденчаровъ не бѣше единъ отъ виднитѣ стълбове на партията, която управлява, трѣбваше да каже на г. министра да си вземе закона — толкова добрѣ разкритикува закона и показа всичкитѣ негови слабости. И менѣ ми се вижда странно, какъ г. Сарафовъ, толкова опитенъ по финансови въпроси, да внесе такъвъ единъ непрактиченъ законъ, единъ законъ, по моето мнѣние, подмамчивъ, за да не кажа лукавъ, за да дойде да ни накара, ако приемемъ такъвъ единъ законъ, да платимъ бегликъ или данъкъ и за живи, и за мъртви овце. Нито мотивитѣ на този законъ сж законни. Но г. Сарафовъ казва кои му сж били мотивитѣ. Мотивитѣ му били, че като настѣпи новата година, слѣдователно, и смѣткитѣ да вървѣли заедно съ нея. (Министъръ М. Сарафовъ: Не съмъ казвалъ тия мотиви.) Има го тукъ въ мотивитѣ, де. Отъ самото начало казвате, че съ това ще правите бюджетопроекта. Вториятъ мотивъ, казва, билъ, за да не бѣдѣли клани овцетѣ прѣзъ януарий и февруарий въ ущърбъ на държавната хазна, ами да си платили беглика и затуй

на 10 януарий още да се прѣброили. Менѣ ми се чини, че тогава, прѣзъ тия мѣсеци, не ядемъ агнешко месо, а ядемъ свинско месо, кокошки, патки и пр., а прѣзъ февруарий заговѣваме; въ рѣдки случаи може да се заколи нѣкой овенъ. И ако бѣше въпросътъ зарадъ тѣхъ, най-сетнѣ, можеше да се прибави нѣщо, щото да платятъ тѣзи, които ги даватъ на касапина да ги коли, да имъ платятъ беглика. Законътъ е подмамчивъ, защото тукъ е казано, че на 10 януарий, безъ никакви мотиви, трѣбвало да прѣброятъ овцетѣ, а че най-подирѣ, която овца е умрѣла отъ обануване, кметътъ да състави актъ, и която е умрѣла отъ други причини, да отиде ветеринарниятъ докторъ или ветеринарниятъ фелдшеръ да я констатира. Забравя г. министърътъ, че има къшли 2—3—4 часа далече въ планината, дѣто нѣма ветеринаренъ докторъ и фелдшеръ, и овци прѣзъ февруарий, мартъ, когато има моръ, може би да мратъ по хиляди на день. Даже въ тая община, дѣто има по нѣкой фелдшеръ, едвали има той възможностъ да успѣе да констатира всички тия смъртни случаи; а и лешовѣтѣ, кадавритѣ, които ще паднатъ, едвали може да ги види фелдшерътъ. Г-нъ Воденчаровъ тия работи много хубаво ги разви, та нѣма нужда по-нататѣвъ за какво да ги развивамъ и азъ.

Сжщо ще повторя, че не съмъ съгласенъ съ тия г-да, които одобряватъ увеличението на наказанието за тия, които би скрили отъ овцетѣ, отъ двойна на четворна глоба, именно по тия съображения, защото ставатъ много ялнжшлжци. Напр., моятъ съседъ има, да кажемъ, 20 овци да пасе; далъ съмъ му да пасе и мои 15; отиватъ да ги провѣрятъ, намиратъ ги въ неговия дворъ, мислятъ че сж 35 овци сѣ негови и го шрафиратъ; той не може да се разправи. Ставатъ много такива ялнжшлжци. Заради туй доста е двойна глоба.

Сега много мнѣния се изказаха, да се направѣло едно намаление. Цѣната не е висока, защото 50 ст. за една овца не сж много пари, ми се струва; а пъкъ и народната партия, както казаха нѣкои нейни членове, е понамалила беглика. Наистина, въ турско врѣме се е водилъ като десетъкъ; считало се е, че една овца струва 5 л., и затова е оставенъ десетъкътъ тѣй; но би било желателно, за поощрение и за развъждане на скотовѣдството, да се понамали нѣщо, напр. по 10 ст. на овцетѣ и козитѣ. И ако се приеме подобно нѣщо, ще послѣдва единъ дефицитъ отъ 7.000.000 л. за хазната. Въ такъвъ случай този дефицитъ може да се вземе отъ въвеждането на серчима, който тоже отъ народната партия биде изоставенъ, ми се струва, за агитационна цѣль, защото никой не се оплакваше отъ него. (Смѣхъ отъ дѣсницата. — Т. Теодоровъ: Не е вѣрно!) Струва си труда. Ако една овца ходи да пасе и плаща 50 ст., не прави такъвъ зараръ, както една свиня; свинята, която ходи повече и рови, прави много повече зараръ. Послѣ, една свиня има по-голяма стойностъ, отколкото една овца, и затова може да плати данъкъ. Азъ не казвамъ,

непрѣмѣнно да се приеме серчимѣтъ, но казвамъ, може да се облекчи на овцетѣ и козитѣ и ще послѣдва единъ дефицитъ за хазната, който ще трѣбва да се закърпи отъ друго мѣсто. Отдѣ ще го вземе хазната? Може да се вземе отъ серчима; и той е снетъ за агитация, както и бачѣтъ е снетъ отъ радославиститѣ за агитация. Тѣзи работи сж тѣй.

Т. Теодоровъ: Не е вѣрно! Значи, и това, което говорите Вие, е за агитация. Народната партия бѣше послѣдователна; серчима отмѣни, беглика не искаше да отмѣни. И ако народната партия бѣше на власт до днеска, данѣкътъ на козитѣ щѣше да бѣде, може би, 50 ст. Това е система. Азъ съмъ говорилъ отъ министерското мѣсто, ималъ съмъ тенденцията и давалъ съмъ обѣщания, че систематически ще намаляваме този данѣкъ като тежѣкъ, а не за агитация.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Искайте думата и послѣ говорѣте, г-нъ Теодоровъ!

Т. Теодоровъ: Трѣбва да се научи да уважава чувствата на хората, че това е било съ добри побуждения. Ако ви взиматъ тежѣкъ данѣкъ, казвате, че е несправедливо, а ако ви намалятъ даждията, казвате, че то е съ лоша цѣль, за агитация!

Ю. Теодоровъ: Вие нѣмахте резони да отмѣните серчима, защото никои не се оплакваше отъ него.

М. Маджаровъ: Направѣте го.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля, не прѣкъсвайте оратора; вземѣте думата по-послѣ и говорѣте.

Т. Теодоровъ: Както той не обича да агитира съ безсестни срѣдства, така сжщо не обича и народната партия.

Ю. Теодоровъ: Азъ свършвамъ рѣчта си, г-да, — и късно е най-сетнѣ; прѣдлагамъ, щото въ комисията да се намали на овцетѣ и козитѣ по 10 ст. Тия работи, срокѣтъ за описването непрѣмѣнно да се прѣмахне, да остане 20 мартъ или 1 априлий, докогато прѣминава морѣтъ. А тѣзи работи сж непрактични, не може да ходи ветеринарниятъ фелдшеръ да констатира и съставя актове. Комисията намѣсто този дефицитъ може да постави серчима.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-да народни прѣдставители! Часѣтъ е 8 безъ 3 минути. Има записани трима души: г. Арсениевъ, г. Забуневъ, г. Теодоровъ. (А. Блажевъ: И мене запишете.) И г. Блажевъ. Ако Народното Събрание приема да се продължи засѣданието, докато се свърши този въпросъ, (Гласове: Ааа!) ако ли не, ще остане за утрѣ.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ прѣдлагамъ да имаме засѣдание утрѣ, съ сжщия дневенъ редъ.

И. Гешовъ: Бюджетарната комисия кога ще работи?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ прѣдложението на г. Министъръ-Прѣседателя, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Д. Христовъ: Азъ повдигнахъ въпросъ да се догълни финансовата комисия; ако ли не се погълни, нѣма да дойде съ работа.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Утрѣ ще има засѣдание. Разпоредено е.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 8 ч. вечерѣта.)

Прѣседателъ: Д. Цанковъ.

Подпрѣседатели: { А. Франгя.
Д-ръ А. Ходжевъ.

Секретаръ: И. Еневъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: Т. Гължбовъ.